

Безвірник

1934

„Український
Робітник”

Листопад - грудень

LV

11-12

Рік видання 1934

ЗМІСТ

М

Стор.

Від Центрального Комітету Всесоюзної Комуністичної Парті (більшовиків). (Про об'єкта С. М. Кірова)	1
Передова.—Іфогі релігійних свят—за соціалістичний побут трудящих	4
Антирелігійну кампанію провості організовано (організаційно-методичні поради)	5
Антирелігійну роботу в Донбасі—на рівень господарсько-політичних і культурно-побутових успіхів	15
О. Т.—Сповідання на самоціль (Про Харківську обласну організацію СВБ)	25
М. Горбат.—Як Харківська облрада СВБ „організувала“ антирелігійний музей	31
І. М. Поляков.—Расова теорія фашизму та релігія	34

ХРОНІКА

По Україні. В ЦР СВБ України	44
В Харківській облраді СВБ	44
По СРСР.—Похід безвірників імені VII з'їзду Рад	45
Лист Наркомосу РСФРР про посилення антирелігійного виконання в школах	46
План роботи шкільного осередку СВБ	47
За кордоном. Збройне повстання в Іспанії і політична. Церква бдливо слухає смертні вирoki іспанським революціонерам	48

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

О. Ч. Рецензія на книжку Ф. Олещука „XVII с'їзд ВКП(б) и задачи антирелигиозной работы“ та П. Зарика „Политическая маскировка религиозных организаций“	49
Новий антирелігійної літератури	52
Тематичний зміст журналу „Безвірник“ за 17—18 рік пролетарської революції (1934 р.)	54

Здано до складання 13/XII

Підписано до друку 25/XII

Обліг № 789. Тир. 21.000—3¹/₂ друк. арк.

Зам. № 624

Папір: 1³/₄ арк., ф. 62X94—38 кг.

1 папер. арк.—109 т. л.

Друкарня В-ва „Український Робітник“. Харків, Пушкінська вул., № 40

Безвірник

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ ТА МЕТОДИЧНИЙ АНТИРЕЛІГІЙНИЙ ЖУРНАЛ —
ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ СПІЛКИ ВОЙОВНИЧИХ БЕЗВІРНИКІВ УКРАЇНИ

ВИХОДИТЬ РАЗ НА МІСЯЦЬ

Адреса редакції: Харків 10, 2-й Радянський пров. № 3. Тел. 4-71-98.

Листопад-грудень № 11—12

18 рік (1934)

ВІД ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ ВСЕСОЮЗНОЇ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ (БІЛЬШОВИКІВ)

Центральний Комітет ВКП (більшовиків) з великим сумом повідомляє партію, робітничий клас і всіх трудящих Союзу РСР та трудящих усього світу, що 1 грудня в Ленінграді від зрадницької руки ворога робітничого класу загинув видатний діяч нашої партії, палкий, безстрашний революціонер, любимий керівник більшовиків і всіх трудящих Ленінграда—секретар Центрального і ленінградського Комітетів ВКП (більшовиків), член Політбюро, ЦК ВКП(б)—товариш **Сергій Мирнович Кіров**.

Втрата товариша Кірова, любимого усією партією і всім робітничим класом СРСР, кри-

стально чистого і непохитно стійкого партійця, більшовика, лєнінця, що віддав усе своє яскраве, славне життя справі робітничого класу, справі комунізму, є найважчою втратою для всієї партії і країни Рад за останні роки.

Центральний Комітет вірить, що пам'ять про товариша Кірова, світлий приклад його безстрашної, невтомної боротьби за пролетарську революцію, за будівництво соціалізму в СРСР будуть вдохновляти мільйони пролетарів і всіх трудящих на дальшу боротьбу за торжество соціалізму, за остаточне викорінення всіх ворогів робітничого класу.

Центральний Комітет Всесоюзної
Комуністичної партії (більшовиків).

Наша партія зазнала великого нещастя. 1 грудня від руки злодія - вбивці, підсланого класовими ворогами, загинув товариш Кіров. Не тільки для нас—його близьких друзів і товаришів, а й для всіх, хто знав його по революційній роботі, знав його як бійця, товариша і друга, смерть Кірова є нічим не возмістимою втраченою. Від руки ворога загинула людина, яка своє яскраве життя віддала справі робітничого класу, справі комунізму, справі визволення людства.

Товариш Кіров являв собою зразок більшовика, що не знав страху і труднощів у досягненні великої мети, поставленої партією. Його прямота, залізна стійкість, його дивні якості надхненного трибуна революції сполучалися в ньому з тією сердечністю і м'якістю в особистих товариських і дружніх стосунках, з тією променистою теплотою і скромністю, що властиві справжньому лєнінцеві.

Товариш Кіров працював у різних частинах Союзу РСР і за часів підпілля, і після Жовтневої революції—у Томську та Астрахані, у Владикавказі й Баку—і скрізь він високо тримав прапор партії і завойовував для справи партії мільйони трудящих своєю невтомною, енергійною й плодотворною роботою революціонера.

Останні 9 років товариш Кіров керував організацією нашої партії в місті Леніна і Ленінградській області. У короткому сумному листі немає змоги дати оцінку його діяльності серед трудящих Ле-

нінграда. Важко було б знайти в нашій партії більш відповідного керівника для робітничого класу Ленінграда, що так уміло спаяв усіх партійців і увесь робітничий клас навколо партії. Він створив у всій лєнінградській організації ту атмосферу більшовицької організованості, дисципліни та любові і відданості справі революції, якими відзначався сам товариш Кіров.

Ти був близький усім нам, товариш Кіров, як вірний друг, любий товариш, надійний соратник. До останніх днів свого життя і боротьби ми будемо згадувати тебе, дорогий друг, і відчуватимемо гіркість нашої втрати. Ти був завжди з нами в роки важких боїв за торжество соціалізму в нашій країні, ти був з нами завжди в роки хитань і труднощів всередині нашої партії, ти пережив з нами всі труднощі останніх років і ми втратили тебе в момент, коли наша країна досягла великих перемог. У всій цій боротьбі, у всіх наших досягненнях багато твоєї частки, багато твоєї енергії, сили і палкої любові до справи комунізму.

Прощай, наш дорогий друг і товариш Сергій!

Й. Сталін, С. Орджонікідзе, В. Мологов, М. Калінін, К. Ворошилов, Л. Каганович, А. Мікоян, А. Андрєєв, В. Чубар, А. Жданов, В. Куйбишев, Я. Рудзутан, С. Косіор, П. Постишев, Г. Петровський, А. Єнукідзе, М. Шкірятов, Єм. Ярославський, Н. Єжов.

ПРОТИ РЕЛІГІЙНИХ СВЯТ — ЗА СОЦІАЛІСТИЧНИЙ ПОБУТ ТРУДЯЩИХ

Всесвітньо-історичні перемоги соціалізму в нашій країні обумовили ґрунтовні зміни, що сталися в свідомості найширших мас трудящих.

Остаточна й безповоротна перемога соціалізму в місті і на селі витиснула капіталістичні елементи з усіх ділянок народного господарства і створила всі умови для остаточного подолання капіталістичних пережитків в економіці і свідомості трудящих та їх соціалістичного перевиховання.

Борючись проти різних залишків буржуазного впливу на робітників, колгоспників, службовців і всіх трудящих, проти ледарства, індивідуалізму, розбещеності, нехлюйства й рабського ставлення до праці, проти бюрократизму й некультурності, — ми ні на хвилину не повинні забувати про релігію — ідеологічну зброю недобитків класового ворога, яка в великій мірі живить і благословляє усі ці пережитки й неподобства, успадковані від капіталістичного суспільства.

Одним з найміцніших пережитків капіталізму, що й досі дають себе відчувати, є релігійні свята, зокрема такі, як великдень, різдво та інші.

Експлуататори і їхні слуги — попи всіх мастей — завжди спритно використовували релігійні свята, як вірну зброю, щоб закріпляти й зміцнювати своє панування, щоб притамовувати класову боротьбу.

Тов. Постишев у листі до дружин робітників ХПЗ писав: „Нас усіх у минулому виховували зустрічати попівський великдень, попівське різдво, попівські водохрестя. Це робили вони в своїх інтересах, в інтересах зміцнення своєї влади, своєї царсько-попівсько-поміщицької диктатури“. В цьому висловленні т. Постишева дано найчіткіше визначення класової контрреволюційної суті релігійних свят.

Недобитки куркульні, петлюрівці і інші контрреволюційні елементи використовують релігійні свята для боротьби проти радянської влади. Попи і сектанти докладають усіх зусиль, щоб зберегти в людей традиції релігійних святкувань, вони намагаються використати релігійні свята для ширення реакційних ідей, для відживлювання релігійних настроїв трудящих, щоб гальмувати на окремих ділянках соціалістичне будівництво, викликати прогули, підривати трудову дисципліну тощо. Вони використовують релігійні свята, щоб гальмувати процеси глибокої докорінної ломки елементів буржуазно-релігійницького світогляду і старого побуту. Класовий ворог добре розуміє, що знаряддям в його руках може стати лише людина, затуркана дрібно-

буржуазними й релігійними забобонами, людина, що перебуває під релігійним впливом.

Отже антирелігійна боротьба, зокрема боротьба проти релігійних свят та пережитків старого побуту є складова частина класової боротьби за соціалістичне перевиховання трудящих. Наше завдання— викорінити з побуту трудящих релігійні, експлуататорські свята, бо це „царсько-попівські свята, свята закабалення, свята пригноблення трудящих“. (Постишев. „Лист культурно-побутовій конференції дружин робітників ХПЗ“). Свідомий робітник і робітниця, колгоспник і колгоспниця відкидають ці свята класових ворогів. У нас є свої революційні свята, свята визволення всіх трудящих, свята перемоги пролетарської диктатури і торжества перемоги соціалізму.

Зваживши особливості антиріздвяної кампанії цього року, ми повинні провести її, як широку масову кампанію боротьби проти релігійних пережитків і старого побуту, за виховання трудящих мас в соціалістичному дусі.

Антиріздвяна кампанія цього року припадає на час переможного завершення другого року і бойової зустрічі третього року другої п'ятирічки. Мільйонні маси робітників і колгоспників з величезним ентузіазмом переможців не тільки домоглися виконання в цілому народного господарського плану 1934 р. а й наполегливо борються, щоб не залишилося жодної відсталості ділянки соціалістичного господарства.

Могутній виробничий похід робітників, науково-технічних працівників, колгоспників, присвячений зустрічі Всесоюзного з'їзду Рад, викликав нову хвилю трудового ентузіазму, він є кращим показником зростання соціалістичної свідомості мас.

Антирелігійна пропаганда, наша безвірницька робота повинна стати допоміжною зброєю в боротьбі за виконання промфінпланів, зброєю, що била б по кожному шкідникові, викривала б попівську агентуру. Кожний різдвяний прогул, найменше зниження через різдво продуктивності праці буде на користь класовому ворогові.

Антиріздвяна кампанія відбуватиметься за умов ще більшого зміцнення органів пролетарської диктатури. На цей час буде закінчено перевибори міських і сільських рад. Вибори до рад — це був бойовий огляд велетенських досягнень радянської країни, що в ньому брали участь буквально всі трудящі Радянського Союзу. Нові Ради, що депутатами до них трудящі обрали знатних людей заводів, колгоспів, Червоної армії, науки і техніки, які показали себе кращими бійцями за справу соціалізму й зміцнення оборони нашої соціалістичної батьківщини, повинні будуть виконати накреслену XVII з'їздом партії програму другої соціалістичної п'ятирічки. Перемоги соціалізму множаться з кожним днем і в кожному районі, навіть у найвіддаленіших районах нашого великого СРСР. Ці всесвітньоісторичні перемоги наша країна здобула тому, що її творчим життям, її працею й боротьбою керує ленінська партія більшовиків на чолі з мудрим великим Сталіним. Ми ведемо соціалістичний наступ, здобуємо нові й нові соціалістичні перемоги під проводом партії в непримиренній боротьбі з класовим ворогом та його агентурою.

І дальший наступ соціалізму, дальше продвигання до безкласового суспільства відбуватиметься не як стихійний процес, а проходитиме в умовах гострої класової боротьби за остаточне знищення всіх капіталістичних елементів.

Релігійна ідеологія, релігійний світогляд тримають у своїх лабетах ще значні шари трудящих, хоч переважна більшість робітників і колгоспників уже порвали з релігією. Ця ворожа трудящим ідеологія часто стає за перешкоду багатьом одноосібникам вступати в колгоспи.

Несприятливі кліматичні умови навесні цього року церковники і сектанти, петлюрівці та інші контрреволюційні елементи використовували для відживлення релігійних настроїв, піднесення релігійності та розпалювання релігійного фанатизму. Ці вороги радянської влади закликали селян до релігійних демонстрацій у вигляді молебнів за дощ, хресних ходів на поля, до річок та інш. Мета цих провокаційних ворожих заходів — закріпити релігійність та нацькувати відсталих селян проти колгоспів та МТС. Це ще раз potwierджує, що релігія — ворог живучий і проти неї треба непримиренно й систематично боротися, що успіхи безвірницького руху треба міцно закріпляти.

На основі успіхів соціалізму зростає, шириться безвірницький рух. У боротьбі проти релігії ми маємо величезні досягнення. Більшість молитовень на вимогу самих трудящих закрито й перетворено на культурно громадські заклади. Число релігійних громад зменшилося втричі, а то й більше, а число членів цих організацій зменшилося в десятки тисяч разів, і робітники й колгоспники в масі не виконують релігійних свят. Однак це не дає нам права нехтувати антирелігійну роботу і заспокоювати себе успіхами. Тов. Сталін на XVII з'їзді сказав: „Головну небезпеку становить той ухил, проти якого перестали боротися і якому дали таким чином розростися до державної небезпеки“. Це в однаковій мірі стосується всіх ворожих ленінізмові ідеологій — опортуністичних ухилів, буржуазного націоналізму й релігії. Було б неправильно думати, що коли минулого року на підприємстві чи в колгоспі в дні релігійних свят не було прогулів, робітники й колгоспники не святкували цих днів, то вже зникла небезпека, і релігія відмерла. Наше завдання — підвищити ідейно-політичний рівень мас, допомогти трудящим озброїтись діалектично-матеріалістичною наукою Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна та залучити всіх трудящих до лав свідомих і активних будівників соціалізму. А це вимагає наполегливої і систематичної роботи. Коли ж ми послаблюємо антирелігійну роботу, з цього користуються агенти куркульні — церковники й сектанти, вони посилюють свою шкідницьку діяльність і ми мали факти, коли в окремих селах відживлялася релігійна громада й молитовня.

ЦК ВКП(б) в постанові про партійну роботу Кінешемської міської партійної організації * рішуче вдарив по опортуністам і ліквідаторам боротьби проти релігії.

* „Правда“ 10 жовтня 1934 р.

В цій постанові сказано: „В результаті послаблення масової роботи, більшовицької пильності, войовничості кожного комуніста, окремі сектантські релігійні проповідники одержали можливість проникнути у відсталі шари робітників. Партійна організація серйозної ідейної відсічі цим ворожим впливам не дає“. Ця характеристика стосується до кожної організації, що не бореться по-більшовицькому проти релігії. І в нас є чимало районів і заводів, де антирелігійна робота не провадиться. От, наприклад, Знам'янський район, Одеської області, не має навіть райради, а парторг 4 району Одеського порту не дозволив навіть на партзборах поставити коротку інформацію про шкідницьку діяльність релігійників. Цей парторг—т. Богдевич—заявляє, що йому „ніколи“ займатися безвірницькою роботою, і вона в порту „непотрібна“. Таку ж заяву зробив і представник завкому заводу ім. Старостіна т. Гуртовинів. Зовсім завмерла антирелігійна робота в м. Маріуполі, зокрема на такому велетні, як завод ім. Ільча, що в свій час був безвірницькою фортецею і одним з засновників безвірницької організації на Україні.

Тимчасом в усіх цих місцях та в багатьох інших районах церковники і сектанти поживляють свою контрреволюційну діяльність, змінюють методи підривної роботи на методи „тихої сапи“, більш її маскують. „Ми перебудовуємося“,—говорить т. Постишев про даний етап класової боротьби на Україні,— „і ворог перебудовується“.

Коли пересувні форми роботи та індивідуальна розкладницька й задурманювальна обробка відсталих елементів тепер взагалі переважають в методах шкідництва церковників і сектантів, то останнім часом ці шкідники почали навіть віддалятися з населених місць у ліси та в яруги (Вінницька область). Цей маневр розрахований на те, щоб відволікати релігійних із сіл, відривати від впливу колективу і захоплювати під свій вплив. Подекуди знахабніла попівщина доходить до відвертих вихваток проти ради (Кременчуцький район, Харківської обл.)

Розгортаючи антиріздвяну кампанію, ми повинні пам'ятати про постанову ЦК ВКП(б) про Кінешемську організацію. В цій постанові категорично сказано про потребу „поліпшення постановки антирелігійної роботи серед робітників і особливо серед відсталих шарів“.

Треба завжди пильно стежити за маневрами класового ворога, щоб своєчасно викрити його, розкрити заздалегідь, не припустити його шкідницьких дій.

Класова боротьба на селі цього року точилася особливо навкруг хлібоздачі та хлібозакупівель. Рештки куркульських елементів, недобитки українських націоналістів та контрреволюційного троцькізму й праві ухильники докладали всіх зусиль, щоб затягнути хлібоздачу, щоб зірвати хлібозакупівлі. Активну підтримку в своїх підривних діях ці вороги мали від попівсько-сектантських елементів. Цей єдиний антипартійний, антирадянський фронт треба викривати перед широкими робітничо-колгоспними масами, мобілізувати маси на нищівну відсіч кожному виявленню ворожих замірів і дій.

Не зважаючи на труднощі, викликані посухою, колгоспи впертою

боротьбою під проводом партії домоглися врожаю й вчасно виконали хлібопоставки. Це доказ ще більшого зміцнення колгоспів, піднесення їх матеріального і культурного рівня. Це ще один разючий удар по релігії.

В дні різдва церковники й сектанти ширитимуть свої контрреволюційні гасла, завуальовані християнською демагогією про класовий „мир серед усіх людей“, про „мир в усьому світі“, цим самим намагатимуться послабити пильність трудящих до питань боротьби проти лютого класового ворога, до питань оборони першої в світі країни трудящих, країни будованого соціалізму. Важливіше завдання антиріздвяної кампанії—це піднести роботу за посилення оборони нашої країни та викрити контрреволюційну роботу церковників і сектантів. Треба, щоб маси усвідомили, що церковники і сектанти є агенти міжнародного імперіалізму.

Значне місце в антиріздвяній пропаганді повинні зайняти культурно-виховні питання. Треба широко розгорнути організацію лекцій, доповідей про походження та класову суть різдва, роз'яснити робітникам та колгоспникам, як виникли легенди про Христа та кому вони корисні і хто їх підтримує, роз'яснити, як взагалі виникла релігія, її соціальні коріння, як людина змінює й використовує природу; про досягнення науки й техніки і про неспроможність загнилого капіталізму розвивати науку і техніку, про виродження, здичавіння капіталістичного світу, про безмежну могутність і творчу силу соціалістичної системи у застосуванні і розвитку науки та техніки на користь усього працюючого людства, про могутній зріст і розвиток країни Рад—шостої частини світу, що росте нечуваними темпами, під керівництвом партії, озброєна діалектично-матеріалістичною наукою Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна.

Це важливі політичні завдання антиріздвяної кампанії, що їх ми повинні реалізувати. Треба домогтися, щоб до участі в антирелігійній роботі, до участі в антиріздвяній кампанії, притягли радянські й громадські організації. Войовничі безвірники повинні бути передовиками в боротьбі за подолання релігійних пережитків, в боротьбі за матеріалістичний світогляд, за нове соціалістичне життя.

АНТИРІЗДВЯНУ КАМПАНІЮ ПРОВЕСТИ ОРГАНІЗОВАНО

(Організаційно-методичні поради)

Масові антирелігійні кампанії проти релігійних свят є одна з кращих форм розгортання антирелігійної роботи та широкого охоплення трудящих антирелігійним впливом. Однак це ні в якому разі не значить, що антирелігійну боротьбу можна зводити до самих кампаній, як це часто ми спостерігаємо в окремих районах. Боротьбу проти релігії треба провадити повсякденно і за певним планом. Масові антирелігійні кампанії—це періоди ще більшого посилення нашої боротьби проти куркульсько-релігійницьких елементів, оскільки вони викорис-

товують так звані великі релігійні свята для поживлення своєї шкідливої діяльності.

Наступна антиріздвяна кампанія й має бути складовою частиною систематичної антирелігійної пропаганди. Ми повинні організувати навкруг завдань антиріздвяної роботи увагу професійних, комсомольських і громадських організацій та колгоспів, щоб за їх активної участі посилити й зміцнити безвірницький рух та завдати нищівного удару куркульсько-релігійницькій контрреволюції.

Відповідальні завдання наступної антиріздвяної кампанії вимагають від осередків і рад Спілки війсьовичих безвірників та всіх організацій, що відповідають за її проведення, найкращого налагодження організаційно-практичної роботи та підготовки, від чого в основному залежатиме успіх роботи.

Отже, насамперед треба всім організаціям спільно скласти єдиний план кампанії, врахувавши всі культурні сили й засоби, що є в тому чи тому колгоспі, селі, на МТС, або на підприємстві. В плані передбачити хто і за яку ділянку роботи відповідає, в який строк її виконує та інші. Проте, кожна з цих організацій не обмежена в своїй антирелігійній роботі єдиним планом. Профспілки, колгоспи, комсомол — кожна з цих організацій повинні проявити максимум ініціативи в розгортанні й посиленні антирелігійної пропаганди. Плани антиріздвяної кампанії обов'язково погодити в партійними комітетами та політвідділами МТС.

Основні моменти плану мають бути такі:

Агітаційно-масова робота. Ставлячи своїм завданням охопити антирелігійним впливом найширші маси робітників, колгоспників і інших трудящих, ми повинні широко розгорнути агітаційно-масову роботу шляхом проведення бесід, читки антирелігійних газет і книжок, доповідей, лекцій і т. інш., влаштування кутків безвірника, видання стінгазет, проведення вечірок тощо. Для цієї роботи треба виділити кращих активістів СБ вчителів, профспілковий культлик, комсомольців та інш. робітників. Виділених для масової роботи треба добре проінструктувати та забезпечити потрібною літературою і матеріалами. Ми повинні особливо дбати про якість та ідеологічну витриманість агітаційно-масової роботи. Антирелігійно-масовики повинні вміти не тільки розкривати експлуататорську суть релігійних свят та релігії взагалі, а вміти показати це на місцевих прикладах, вміти викривати недобитків класового ворога та його релігійницьку агентуру на своєму підприємстві, в своєму селі, колгоспі, радгоспі тощо. Пояснюючи на прикладі різдвя шкідливість релігійних свят, треба мобілізувати увагу трудящих на боротьбу проти релігії, на здійснення накреслених культурно-побутових завдань свого заводу чи колгоспу, закликати релігійних трудящих порвати з релігією, вийти з релігійних громад.

Така підготовка конче потрібна кожному виділеному для агітаційно-масової роботи. І професійні, комсомольські і СБ організації повинні її забезпечити. А це найкраще робити через короткотерміновий семінар або порядком групового інструктажу по окремих темах. Тематику масових бесід до антиріздвяної кампанії рекомендуємо таку:

1. Різдво — свято класових ворогів.
2. Релігійні свята — куркульська зброя.
3. Кому корисна казка про народження Христа.
4. Боротьба проти релігії — боротьба за соціалізм.
5. Церковники та сектанти — вірні слуги недобитків куркульні та контрреволюційних елементів.
6. Релігія — ворог колективізації сільського господарства.
7. Релігія на службі міжнародної буржуазії.
8. Релігія — ворог трудящої жінки.
9. Класова суть попівських казок про пекло та рай.
10. Чому й як трудящі поривають з релігією.
11. Як виникла віра в бога.
12. Як людина змінює й використовує природу.
13. Про мораль пролетарську і мораль релігійну.
14. Наука і релігія про походження й розвиток світу.
15. Виховуймо дітей по безвірницькому.
16. Ленін про боротьбу з релігією.
17. XVII з'їзд партії і завдання боротьби з релігією.

Для бесід і доповідей на ці теми використати: доповідь т. Сталіна на XVII з'їзді партії, Антирелигиозный учебник, изд. ГАИЗА 1933 г.; Мысли Ленина о религии, изд. ГАИЗА 1934 г.; Олещук—XVII с'їзд партії и задачи антирелигиозной работы; В. Петров і Іл. Руденко — Релігійні свята — куркульські свята; статті з журналів „Безвірник“ та „Антирелигиозник“, а також газету „Безбожник“.

Антирелігійні бесіди, доповіді та читки газет треба провадити не тільки в клубах, червоних кутках, будинках колгоспника, а й на підприємствах підчас перерв на обід, в гуртожитках, в червоних кутках житлокоопів, в поїздах серед поїзників, доручивши цю роботу активним безвірникам, що самі теж їздять на роботу поїздами.

Особливу увагу треба приділити роботі серед релігійних трудящих, зокрема серед членів родин робітників, колгоспників і службовців. Для цієї роботи треба виділяти жінок-антирелігійниць, комсомолов, вчительок тощо.

Досвід минулих років показав, що в антирелігійній індивідуально-груповій агітації чималу допомогу подають юні безвірники—учні середньої школи. І тут участь школи дуже потрібна. За її допомогою треба виділити активніших юних безвірників, проінструктувати їх і дати їм конкретні завдання з читання антирелігійних книжок і газет та пояснення прочитаного в окремих родинях тощо. Юні безвірники допоможуть провести роботу серед усіх дітей, зокрема на селі, щоб дати нищівну організовану відсіч попівсько куркульським намірам створити з дітей групи колядників, щедрівників, посівальників та інш. А це торік ми спостерігали в окремих селах. Школа та групи юних безвірників допоможуть виготовити антирелігійні плакати й гасла та видати стінгазети.

Головну частину агітмасової роботи треба провести заздалегідь до релігійного свята з тим, щоб попередити саму можливість підготовки до релігійного святкування в окремих родинях робітників і кол-

госпників, щоб запобігти прогулів на підприємствах і в колгоспах, не припустити колядництва і різдвяних гульбищ.

В релігійні дні й напередодні їх спільними силами профспілок, комсомолу, колгоспів і осередків СББ в клубах, а на селі в будинках колгоспника провести *антирелігійні вечірки*, що мають і демонструвати закріплення успіхів антирелігійної роботи і сприяти їм. Для організації вечірки треба виділити відповідальних представників від організацій та певні суми коштів на витрати.

Зміст вечірки орієнтовно такий: вступна промова на 15—20 хвил. в якій треба підсумувати проведеної антиріздвяну роботу, висвітлити на основі успіхів будівництва соціалізму зростання безвірницького руху та роботу організацій СББ даного району, розкрити контрреволюційну шкідницьку діяльність релігійників на місцевих прикладах та накреслити далі завдання в боротьбі проти релігії, за піднесення соціалістичного будівництва, матеріаль ого становища і матеріалістичного світогляду та культури трудящих. Влаштувати концерт з співами антирелігійних і взагалі революційних пісень, декламації й читання художніх творів з антирелігійним змістом — Шевченка, Д. Бедного, Маяковського, Микитенка, Безименського та інш., проспівати антирелігійні частівки (див. газ. „Безбожник“ та антирелігійні художні хрестоматії), поставити антирелігійну інсценіровку, або живу газету з використанням місцевого матеріалу, показати роботу знатних людей заводу, колгоспу та жорстоко висміяти ледарів — лежебоків, прогульників, опортуністів, закликати на нещадну боротьбу з недобятками класових ворогів. Особливе місце на вечірках відвести виступам старих безвірників з ударників робітників і колгоспників. Такі виступи повинні показати, як ці передові люди переконались в контрреволюційній ролі релігії, порвали з нею і стали активними борцями проти неї.

Активними учасниками цих вечірок повинні бути художні гуртки клубів, оркестри. Треба також використати радіо та влаштувати кіно-сеанс. Підготовка до цих вечорів вимагає вдумливого ставлення їх організаторів до кожного моменту вечірки. Починаючи від змісту художньої частини до розподілу запрошень на вечірку, треба ретельно перевірити, щоб і художній зміст вечірки й його виконавці і оркестр були відповідно підготовлені з витриманим, перевіреним з ідейно-художнього боку репертуаром, щоб і слухачі були насамперед кращі робітники й робітниці, а на селі колгоспники і колгоспниці, але треба обов'язково запрошувати релігійних трудящих, зокрема одноосібників.

Велику роль в масовій роботі відіграє *куток безвірника і стінна газета*. Хоч у політосвітніх організаціях — клубах, будинках колгоспника та червоних кутках є багатий досвід по організації кутків на різні теми та виставок, проте антирелігійних кутків і виставок в клубах і будинках колгоспника ще дуже мало. Тимчисом організація їх не вимагає особливих витрат і їх легко та добре можна влаштувати на місцевому матеріалі. Ми тут наведемо проект схеми кутка безвірника до антиріздвяної кампанії на селі, який — зауважимо — не-

взабарі треба буде доповнити ще матеріалом до весняної сівби. Для кутка безвірника треба відвести частину кімнати та стіл і полицю для книжок і газет.

Куток розбити на такі відділи: 1) Соціалістична перебудова села нищить релігію, 2) Попи й сектанти — агентура недобитків куркульні й посібники інтервентів, 3) Різдво — свято класового ворога, 4) Що роблять войовничі безвірники нашого села (колгоспу). Куток оформити загальним гаслом „Боротьба проти релігії — боротьба за соціалізм“. З одного боку кутка вмістити портрет Леніна під яким дати цитату: „Всі сучасні релігії й церкви, всі їх усякі релігійні організації марксизм розглядає завжди, як органи буржуазної реакції, що служать захистові експлуатації і одурманенню робітничого класу“ (Ленін. „Про ставлення робітничої партії до релігії“). З другого боку — портрет т. Сталіна, під ним написати: „Партія не може бути нейтральною щодо релігії і вона провадить антирелігійну пропаганду проти всіх і всяких релігійних забобонів, бо вона обстоює науку, а релігійні забобони йдуть проти науки, бо всяка релігія є щось протилежне науці“. (Сталін. „Розмова з першою американською робітничою делегацією“).

Перший відділ кутка про успіхи соціалістичної перебудови села треба наповнити головню матеріалами з цього села чи колгоспу: фотографії нових будівель, колгоспного господарства, школи, дитячих ясел, лікарні, фарм, колгоспних підприємств, місцевої МТС, нових шляхів, фото колгоспних бригад, кращих ударників — знатних людей колгоспу, активних безвірників. Під кожним фото дати короткі, але виразні підписи, які відбивали б успіхи соцперебудови села.

Намалювати в живій формі плакат — скільки охоплено колгоспом і скільки лишилось ще одноосібників. Тут дати картограми — скільки раніш землі мали поміщики, куркулі, піп, монастирі в цьому селі, скільки мали землі до революції бідняки й середняки і скільки має тепер землі колгосп. Тут подати вирізки, — якщо містилися кореспонденції та нариси, — з центральних, обласних та районної газет про своє село. Відбити в кутку культурно-побутовий стан села тепер і те, що було колись — церква, сектантська школа, синагога, шинок, пивна, скільки було попів, дяків, знахарів, шаманів та інші. Це краще було б теж подати у формі плаката, поділивши його на дві частини — „колись і тепер“. Зверху над цією частиною кутка написати такий вислів т. Сталіна: „Старе село з його церквою на найвиднішому місці, з його кращими будинками урядника, попа, куркуля на першому плані, з його напіврозваленими хатами селян на задньому плані — починає зникати. На його місце виступає нове село з його громадсько-господарськими будівлями, з його клубами, радіо, кіно, школами, бібліотеками і яслами, з його тракторами, комбайнами, мологарками, автомобілями. Зникли старі злиті фігури куркуля-експлуататора, лихваря-кровососа, купця-спекулянта, ботюшки-урядника. Тепер знатними людьми є діячі колгоспів і радгоспів, шкіл і клубів, старші трактористи та комбайнери, бригадири по полюводству і тваринництву, кращі ударники і ударниці колгоспних полів“ (Сталін. „Звітна доповідь XVII з'їздові партії про роботу ЦК ВКП(б)“).

До цього відділу треба вмістити все, що показує зростання села, колгоспів і тут відбити, як у наслідок колективізації зменшилась релігійність селян, розгалилась релігійна громада, закрито церкву, вигнано з села попа, нема, або набагато зменшились релігійні обряди, в селі не буває вже молебнів, нема шептук, знахарів і т. інш.

Звичайно, що в кожному разі треба виходити з місцевого матеріалу й подій, відповідно чого й будувати відділ.

Другий відділ має відбити шкідницьку діяльність куркульсько-релігійницької зграї, спрямовану на підірив колективізації та д. допомогу інтервентам. Крім місцевого матеріалу, що характеризує боротьбу церковників і сектантів проти колективізації, хлібопоставок, культурно-освітніх та всіх інших заходів партії і радвлади, подати вирізки малюнків і карикатур з антирелігійних журналів, антирелігійні плакати на цю тему. Зверху цього відділу написати: „Попи, сектанти, рабини—вірна агентура недобитків куркульні і інтервентів“.

Третій відділ, про класову суть різдвя, розпочати гаслом: „Різдво — свято класових ворогів“. А під цим гаслом дати вислів т. Постишева, який можна зробити як плакат з портретом т. Постишева: „Нас усіх у минулому виховували зустрічати попівську пасху, попівське різдво, попівське водохрестя. Це робили вони в своїх інтересах, в інтересах зміцнення своєї влади, своєї царсько попівсько поміщицької диктатури“ (Постишев, „Лист культурно побутовій ком. ференції дружин робітників ХПЗ“). Матеріалом для цього відділу має служити художня діаграма скільки в минулому село витратило на святкування та що можна було б зробити на ці гроші. Обов'язково вмістити плакати і вирізки малюнків з журналів і газет—про контрреволюційну різдвяну пропаганду попів проти класової боротьби, викрити попівське лицемірне гасло „за мир серед усіх людей—і бідних і багатих“. Тут же вмістити фото—попи на службі в капіталістичних арміях, а також колекцію богів, що казки про їх чудесне народження послужили основою для байки про легендарного Христа. Ці малюнки можна взяти з книжки т. Ярославського „Как рождаются, живут и умирают боги и богини“. Таку ж можна дати і колекцію богоматерів. Крім того подати плакат з написом скільки вбито людей в імперіалістичну війну, як цю бойню благославляли попи всіх релігій.

Особливе місце приділити відмиранню релігійних святкувань, різдвяних звичаїв—колядок, щедрівок, ялинок і п'яних бешкетів. В цьому розділі подати списки літератури, що розкриває легенду про Христа та як використовують цю байку попи і капіталісти проти трудящих.

Нарешті в четвертому відділі треба висвітлити роботу осередку СББ. Насамперед тут повинен бути план антиріздвяної кампанії на селі, щоб кожний колгоспник і колгоспниця були з ним обізнані. Осередок СББ взагалі повинен сконцентрувати всю довідкову роботу в кутку. Тут треба містити об'яви, хто приймає заяви про вступ до осередка, хто збирає членські внески СББ, коли, де і хто читає антирелігійні доповіді і лекції, хто веде запис бажаючих відвідувати антирелігійний гурток та хто проводить в які дні і в якому приміщенні його заняття, які чергові теми проробляє гурток. Тут повинна висіти

дошка запитань і відповідей та побажань. На столі чи на полиці повинні лежати безвірницькі газети і журнали та рекомендовані списки літератури.

До антиріздвяної кампанії треба видати в цехах, колгоспах і в установах спеціальні антирелігійні номери стінгазети. Завдання стінгазети полягає в тому, щоб настанови антиріздвяної кампанії висвітлити на місцевому матеріалі, а також висвітлити, як провадиться антирелігійна робота на всьому підприємстві, які є хиби, вказати, як їх виправити, послати дописи робітників і колгоспників та показати роботу кращих безвірників, особливо вдарити по проявах релігійницької агітації та її носіях.

В стінгазеті вмістити об'яви про антирелігійні вечірки, заняття гуртків і т. д.

Організаційне зміцнення СВБ. Тов. Сталін на XVII з'їзді партії вказав, що коріння наших труднощів і недоліків на даному етапі полягають у відставанні організаційно-практичної роботи від вимог політичної лінії партії, від тих завдань, що їй поставлено на другу п'ятирічку.

Організаційна кваліфікація СВБ—найвужче місце в антирелігійній роботі, а це в чималій мірі заважає розгортанню антирелігійної роботи відповідно вимог, поставлених завданнями другої п'ятирічки.

Цей недолік треба будуще ліквідувати. І для цього треба використати антиріздвяну кампанію, що сприятиме розгортанню й зміцненню безвірницького руху.

За час антиріздвяної кампанії обов'язково перевірити весь склад членів СВБ, перереєструвати їх, зібрати членські внески за 1934 р., навантажити всіх членів СВБ індивідуальними завданнями, переобрати бюро осередків там, де вони непрацездатні, висунути на цю роботу кращих активістів СВБ і ударників, скласти план роботи осередків на I квартал 1935 року та провести вербовку в члени СВБ робітників і колгоспників.

Важливим завданням для осередка СВБ, клубу, будинка колгоспника під час підготовки до антиріздвяної кампанії є організувати гурток антирелігійної грамоти, придбати підручну літературу, підготувати досвідченого керівника та налагодити заняття гуртка.

Поряд цих організаційних та агітаційно-масових заходів безвірники повинні подати ініціативу проведення антиріздвяних суботників за завершення промфінплану підприємства 1934 р., за очистку від бруду цвортів, вулиць, заводських майданів, за культурне обладнання гуртожитків та бараків по новобудівлях. На селі—за затримання снігу, за вивіз гною, за очищення від бруду вулиць, різних приміщень та за інші подібні заходи, що впливають з місцевих умов і завдань.

Безвірники повинні зуміти згуртувати навкруг себе робітників і колгоспників на проведення цих суботників.

Ми маємо всі можливості, щоб цього року антиріздвяну роботу провести в найширших масштабах і досягти найкращих наслідків. Це залежить від організованості і усвідомлення всього політичного значення боротьби проти релігії, як найреакційнішого пережитку капіталізму, всіма організаціями, що провадять культурно-освітню роботу.

АНТИРЕЛІГІЙНУ РОБОТУ В ДОНБАСІ—НА РІВНІ ГОСПОДАРСЬКО-ПОЛІТИЧНИХ І КУЛЬТУРНО- ПОБУТОВИХ УСПІХІВ

Соціалістичний Донбас на шляху піднесення

До XIII Всеукраїнського і VII Всесоюзного з'їздів Рад соціалістичний Донбас приходить з величезними перемогами.

Старий Донбас, Донбас напівкустарних підприємств, важкої ручної праці і кайла, під керівництвом комуністичної партії та її вождя товариша Сталіна перетворено на новий соціалістичний Донбас—Донбас велетенських механізованих підприємств, Донбас першокласних заводів, шахт, рудень. Цього року вступив до ладу такий найбільший у світі велетень як Краматорський машинобудівельний завод, що буде давати щороку 6 доменних печей, 30 мартенів, 3 блюмінги і 15 важких прокатних станів. Другий соціалістичний велетень, що дедалі швидше набуває своєї промислової потужності—це Луганський паротяго-будівельний завод.

У Донбасі останніми роками широко розгорнулося нове шахтне будівництво. Якщо 1930 року питома вага нових шахт дорівнювалася 19,5%, то 1933 року вона дорівнюється 31,6%.

Шахти Донбасу перетворено в підземні заводи з зарубними машинами, відбійними молотками, електровозами, конвеєрами. Головною підмогою в розвитку вугільної промисловості Донбасу стала механізація. 1933 року здобування вугілля в Донбасі механізовано було на 45,2%, а за 10 місяців 1934 року—на 79%.

Уперто борючись за реалізацію постанов ЦК ВКП(б) про Донбас, зокрема вказівок тов. Сталіна, шахтарі Донбасу під керівництвом ЦК КП(б)У та Донецького обкому успішно виконують план 1934 року—дати країні рад 60 млн. тонн вугілля. Перестрокового виконали свій річний план металурги Донбасу.

Щодня з Донбасу надходять рапорти про дострокове вивершення річного плану десятками шахт, заводів, рудень.

Шахта ім. Леніна (Горлівка), видавши на-гора 548 тис. тонн вугілля в листопаді, взяла на себе зобов'язання на подарунок VII з'їздові Рад дати 100.000 тонн вугілля понад план. Шахта ім. Калініна (Горлівка) видала на-гора 530.000 тонн вугілля і до 1 грудня дала понад план вже 32.000 тонн. Перевиконали достроково річний план видобутку вугілля шахти „Амур“ (Макіївка), шахта № 8 ім. Саркісова (Сталінщина), шахта № 2 „Комсомолец“ (Красный Луч) та цілий ряд інших шахт.

Передстроково вивершили також свій річний план коксохімічні заводи в Макіївці і в Рутченково (завод № 2), домечники Краматорська, що зобов'язалися дати, як подарунок до VII з'їзду рад, кілька десятків тонн чавуну, а також багато інших підприємств Донбасу.

Зростання соціалістичної промисловості Донбасу забезпечило велике зрушення у сільському господарстві. Ось Сталінський район, що став передовим у Донбасі. Засівні кампанії весни і осені 1933 і 1934 рр. проведено вчасно і повнотою, хлібопосадки закінчені, успішно розгорнуті хлібопозакупівлі, перевищено завдання із зяблової оранки.

Успішно розвивається соціалістичне сільське господарство в інших районах Донбасу, але там є і відсталі райони, як райони Старобільської групи, хоч за останні два роки і вони мають велике зрушення.

Бурхливими темпами розгортається в Донбасі городництво в приміських господарствах, засівна площа яких у 1934 році була 421 000 гектарів проти 121 000 гектарів засівної площі 1932 року.

Ще хуткішими темпами зростає в Донбасі індивідуальне робітниче городництво: якщо 1932 р. налічувалося лише сотні робітників, що мали свої городи, то 1933 р. їх було вже 275 000, а 1934 р. понад 600 000 робітників мають свої городи.

В умовах більшовицької боротьби за новий соціалістичний Донбас з його незламною механізованою базою не тільки набагато збільшилася продуктивність праці шахтарів та інших робітників, але день-у-день зростає і міцніє матеріально-побутове становище донецького пролетаря, день-у-день росте в Донбасі соціалістична культура, новий побут, іде боротьба за опанування робітничими масами техніки, науки, мистецтва.

Колишні невеличкі брудні міста і селища, де за царату у злиднях, темряві і нещасті жили робітники та їх родини, що їх нещадно експлуатували російські та чужоземні капіталісти, одурювали горілкою і релігією, — тепер перетворилися на великі соціалістичні культурні міста.

На місці колишнього невеликого й брудного селища Юзовки з її старими халупами й смердючими казармами, тепер виросли цілі квартали багатопверхових, світлих, упорядкованих споруд, житлових будинків, навчальних закладів, фабрик-кухонь, палаців культури.

У м. Сталіно — столиці соціалістичного Донбасу — тепер 805 га зеленої площі, великий парк культури і відпочинку ім. Постишева, ряд скверів, велика квіткова оранжерея. За радянської влади забруковано вулиці, проведено водогін, густу електричну сітку, трамвайні лінії, і тепер уперше в Донбасі здійснюється газифікація. На терені району є гірничий і металургійний інститути, медінститут, філія промзакадемії, гірничий технікум, вуглехімічний, металургійний і медичний технікуми і ряд інших навчальних закладів з загальною кількістю 15 000 пролетарського студентства. У районі 48 робітничих клубів, 5 палаців культури, 13 парків культури і відпочинку, 92 кіно-установки, 7 звукових кіно.

А ось Горлівка, де до 1923 року жило всього 6.300 чоловіка, а тепер живе понад 50 000 чоловік. За роки революції тут збудовано 54 кілометри бруку, 4 кілометри добровпоряджених шляхів, збудовано для робітників, інженерів та техніків 297 нових великих будинки. Улітку 1933 року там збудовано три будинки відпочинку, 1 стаблон, 3 робітничі клуби, 2 парки культури і відпочинку, 4 сквери. У Горлівському районі працюють 2 горних технікуми, медфак та робфак. Якщо до цього додати водогін, каналізацію, бані, пральні, трамвай, автобуси, велику кількість зелених насаджень, то цілком стане ясным, що від старої, забрудненої Горлівки, що її до революції стверждала і формувала люта капіталістична експлуатація, тут немає і сліда.

Не пізнати тепер і таких соціалістичних міст Донбасу як Луганськ, Макіївка, Краматорськ, Кадіївка і багато інших.

Про велике зростання матеріально-побутового і культурного стану пролетарів Донбасу говорять досить виразно дані обслідування побуту великої групи робітників червонопрапорного металургійного заводу в м. Сталіно.

Ось що говорять ці дані:

„Заробіток кожного робітника, порівняно до передреволюційного часу, збільшився пересічно майже в 7 разів.

На кожного члена родини припадає городина, зібраної з власних городів, 146,7 кіло. Вищі й середні навчальні заклади закінчив, або навчається в них—один чоловік на кожні 3 члена робітничих родин. Хатню худобу мають понад 50% родин. На курортах було 72,4% робітників, по 2-3 рази гарячішо кожен. Пересічна кількість книжок у бібліотеці робітника 73. З кожних 5 членів робітничої родини 1 займається фізкультурою. У кожній родині передплачують 2-3 газети. Технічну літературу і журнали передплачують щось із 40% робітників. Театри й кіно систематично відвідують 70% членів родини.“ („Комуніст“ від 7 листопада 1934 року).

Про величезний розмах культурної революції в Донбасі, про піднесення добробуту робітничих і колгоспних мас виразно говорять такі цифри.

У соціалістичному Донбасі є 25 палаців культури, 400 клубів, 2.000 червоних кутків, 1.635 бібліотек, 72 звукових кіна, 365 німих кіна, 330 радіовузлів, 80 тисяч радіоточок, понад 20 театрів. В новому Донбасі, створеному більшовиками під керівництвом ЦК ЕКП(б) і ЦК КП(б)У та Донецького об'єднану, маємо велику мережу навчальних закладів. Сьогоднішній Донбас має 2352 початкові і середні школи, 7 робітничих університетів, 7 інститутів, 67 технікумів, 60 робітфаків, 90 шкіл ФЗУ і 170 шкіл нацменшостей.

Ці дані про розвиток соціалістичної культури в Донбасі, про невідпавне покращення матеріально-побутових умов життя особливо стають яскравими, коли ми пригадаємо, що в старому, дореволюційному Донбасі, де панували бельгійські та французькі капіталісти разом з російськими експлуататорами—власникам шахт, рудень і заводів, уся „культура“ і „освіта“ вимірювалися наявністю 294 х церковно-парафіальних шкіл, 300 церков, 253 шинками і 16 трактирами.

У надзвичайно важкому стані, жалюгідних житлових, матеріально-побутових та культурних умовах у порівнянні з умовами пролетарів соціалістичного Донбасу перебувають тепер робітники капіталістичних шахт, рудень, заводів фашистської Німеччини, в Англії, Франції, США та в інших країнах загниваючого капіталістичного світу, де пролетарі приречені на голод, злидні, хороби, антисанітарне, антикультурне життя.

Антирелігійна робота в занепаді

Шахтарі і металурги Донбасу, успішно борючись разом з колгоспними масами під проводом партії за новий соціалістичний Донбас, за культурні методи виробничої праці, за новий побут, за заможне життя, рішуче поривають з релігійним світоглядом, релігійними традиціями, побутом, в основній своїй масі давно вже відійшли від впливу попів та сектантських проповідників.

Бурхливий процес відходу трудящих мас Донбасу від релігії та церкви особливо помітний був у перші роки першої п'ятирічки (1929, 1930 роки), коли десятки тисяч робітників і колгоспників та їх родич прилюдно спалювали на майданах Сталіно, Макіївці, Горлівки, Константинівки та інших міст і сіл ікони та інший релігійний мотлох, коли десятками тисяч давалися підписи трудящих під вимоги, адресовані урядові України, закрити церкви та сектантські молитовні і перетворити їх на приміщення для культурних установ.

Процес відмирання релігії, масового розкладу релігійних громад, масового відмовлення трудящих Донбасу від виконання релігійних обрядів, від додержування релігійного побуту останніми роками, в період між VI та VII Всесоюзними з'їздами Рад, безперервно триває, дедалі поглиблюючись, набуваючи нових форм.

За останні 1-2 роки знову закрито в наслідок вимог трудящих Донбасу 125 молитовних будинків і передано їх під робітничі клуби, будинки колгоспника та інші культурні або господарські призначення.

Надзвичайно посилився відхід відсталих груп трудящих від релігійних громад, від ідеалістичного буржуазно попівського світогляду.

Трудящі Донбасу, зокрема шахтарі, металурги та інші пролетарі виявляють потяг до опанування матеріалістичного світогляду, до матеріалістичних знань.

В умовах, коли такими велетенськими кроками розвивається в Донбасі соціалістична культура, коли зростають день-у-день культурні вимоги трудящих, треба особливо підвищені вимоги поставити до роботи безвірницьких організацій.

Організаційно охопити масовий дедалі посилений антирелігійний рух трудящих, розгорнути систематичну, поглиблену антирелігійну пропаганду в її марксо-ленінському розумінні, допомогти трудящим Донбасу позбавитися рештків капіталістичних елементів у свідомості (серед яких найтривалішими і найпоширенішими є рештки релігійних поглядів, побуту, настроїв тощо), відвернути від релігійних організацій найвідсталіші верстви трудящих мас, які ще знаходяться під впливом релігійного задурювання або хитаються в питаннях свого

ставлення до релігії й церкви—ось яке великої політичної і громадсько-культурної ваги завдання стоїть перед безвірницькими організаціями.

Лише на основі марксо-ленінського ставлення до релігії як „опіуму народу“, лише поєднуючи поглиблене теоретичне навчання мас з *практичною боротьбою їх проти релігії*, релігійних організацій та їх керівників, як класових ворогів пролетаріату, як агентури рештків капіталістичних елементів, можна досягти величезних позитивних наслідків в своїй антирелігійній роботі, яка безумовно стане у великій пригоді для соціалістичного перевиховання трудящих мас, для посилення їх активності в щоденній боротьбі за високі виробничі показники їх праці, в боротьбі за соціалістичне ставлення до праці, до соціалістичної власності, в боротьбі за нове культурне заможне життя.

І тут треба з усією рішучістю сказати, що робота безвірницьких організацій Донбасу надзвичайно слаба, незадовільна.

Справді, тим часом, як сама тільки армія пролетарів Донбасу становить понад 1 200 000 чоловіка та стільки ж родин, коли в Донбасі налічується десятки тисяч учнів середніх шкіл, тисячі слухачів інститутів, технікумів, робфаків та інших навчальних закладів, не кажучи вже про сотні тисяч передових колгоспників, в усій області на перше листопада 1934 року в організаціях СВБ налічується за даними самої облради СВБ лише 95.746 чолов. Цифра надзвичайно мала, вона ніяк не відповідає розмаху антирелігійного руху в Донбасі і говорить про невідповідність облради СВБ Донбасу організаційно охопити зростання масового безвірництва серед робітників і колгоспників.

Осередків СВБ у Донецькій області, що їх організовано на заводах, шахтах, колгоспах, радгоспах, на 1-е листопада 1934 року маємо лише 269. Райради СВБ є лише в 34 районах. Безвірницьких бригад з усьом. Донбасі налічується 39, безвірницьких колгоспів 5, базових осередків СВБ при політвідділах МТС—38.

Щодо кількості сторони антирелігійної роботи в Донбасі, то вона, як бачимо, надзвичайно мала. Якщо ж подивитись на зміст і характер роботи антирелігійних організацій Донбасу, то тут справа стоїть ще гірше.

Поперше, більшість райрад і осередків СВБ або зовсім не проводять жодної антирелігійної роботи або проводять її по-компанійному, тобто в зв'язку з різдвом та пасхою.

А де ж систематична, регулярна антирелігійна пропаганда? Якщо в активі безвірницьких організацій Донбасу налічується 1.756 проведених 1934 р. по всій області бесід, 3.768 доповідей і 875 лекцій, то це головне епізодичні антирелігійні виступи, що припадають на антиріздвяну і антипасхальну кампанії. Антирелігійні гуртки, курси, семінари та інші форми антирелігійного навчання активу цілком були відсутні. Коли де й провадилася антирелігійна теоретична робота, то це антирелігійна агітація під час п'ятихвилин, що їх регулярно проводять на заводах і шахтах Донбасу. Були також епізодичні антирелігійні виступи в палацах культури і відпочинку.

В усій Донецькій області налічується тільки 84 антирелігійних кутки, але робота їх поставлена надзвичайно кепсько, вони існують здебільшого на папері.

Крім Вседонецького антирелігійного музею в Красногорському (в будинку колишн. святогорського монастиря) в Донбасі є 7 антирелігійних відділів при музеях краєзнавства.

З 1 січня по 1 листопада 1934 р. Вседонецький антирелігійний музей відвідало понад 60 000 тис. чоловіка. Музей провів 546 антирелігійних лекцій, 26 екскурсій, зробив 5 виїздів у підшефне село.

Набагато менша обсягом робота провадиться в Сталінському антирелігійному відділі при музеї краєзнавства. Дещо роблять антирелігійні відділи інших краєзнавчих музеїв Донбасу, але ні з кількісного боку, ні особливо з *якісного* ця робота не відповідає тим підвишеним вимогам до неї, що їх ставлять перед антирелігійними музеями трудящі маси, які останніми роками набагато зросли культурно. І тепер ще не почувається в роботі музеїв та відділів чіткої політично-наукової витриманості в усій антирелігійній пропаганді, бракує кваліфікованих кадрів, часто-густо помічається сковзання музейної роботи у бік буржуазного культурництва та інші хиби.

Осторонь від антирелігійної пропаганди стоять органи наросвіти, культустанови, комсомольські, профспілкові організації Донбасу. На жодних курсах по перепідготуванню учителів питання антирелігійної пропаганди не включалися в програму. Відповідні заходи облради СББ завжди відхилялися облнаросвітою.

Майже зовсім не провадиться антирелігійної роботи по школах, за невеличким винятком, коли в окремих школах працюють антирелігійні гуртки за ініціативи окремих учителів. Принаймні жодного керівництва, майже жодної допомоги школі і піонерам з боку обласної ради СББ і районних рад СББ, а також осередків СББ у проведенні серед дітей антирелігійної роботи останніми роками не було.

Заслуговує на увагу і той факт, що в своєму звіті, надісланому до ЦР СББ України, про стан антирелігійної роботи в Донбасі на перше листопада 1934 р., Донецька облрада СББ не тільки не приділила уваги дитячому безвірницькому рухові, але навіть і *не згадала* зовсім *про роботу серед дітей* і загалом у навчальних закладах, а проте в Донбасі, як було вже зазначено, є 2352 початкові, середні школи, кілька десятків інститутів, технікумів, робітфаків та інш.

Облпрофрада в особі завкультсектором т. Землянко так само, як і керівники облнаросвіти, по опортуністичному поставилася до антирелігійної пропаганди і відмовилася включити в програму курсів профактиву питання антирелігійної пропаганди.

Про опортуністичне недооцінювання і навіть цілковите ігнорування антирелігійної роботи багатьма профорганізаціями Донбасу говорить також такий факт, як „скорочення“ штатної посади інструкторів—антирелігійників при місцевках, шахтках, групках, яка (штатна посада) існувала ще 1-2 роки тому.

Не дивно, що останніми роками поширення антирелігійної літератури, зокрема періодичної, в Донецькій області надзвичайно підупало. Газета „Безбожник“ передруковується в кількості 1.500 примірників. Передплата на журнал „Безвірник“ у порівненні с 1931 р. скоротилася у поточному році *втричі*. За проте попит мас на науково-популярну антирелігійну літературу, доброякісну, а також на безвірницькі газети і журнали є великий.

Якщо взяти практичну громадську роботу безвірницьких організацій Донбасу, то вона теж надзвичайно підупала в порівнанні з 1929, 1930 роками.

Безвірники Донбасу не виконали свого завдання по організації позики другого випуску „Другої п'ятирічки“. Вони реалізували позику лише на суму 125.000 карб., що становить 21% їх плану (600 тис. крб.).

Донецька облрада СББ взяла на себе зобов'язання по конкурсу роботи на селі, але ці зобов'язання фактично залишилися лише на папері. Участь членів СББ Донбасу у засівній кампанії, у збиральній, у хлібоздачі та хлібозакупівлях зводиться майже до нуля.

У Донбасі є окремі організації СББ, як *Горлівська*, що налічує 9.000 членів, (81 осередок СББ), яка активно бореться проти церковників і сектантів, викриває їх шкідницьку роботу, допомагає партійним і профспілковим організаціям в їх роботі. Є окремі безвірницькі осередки в Макіївці, як приміром, у мідницькому цеху металургійного заводу, де робітники-безвірники викрили шкідницьку роботу сектантських проповідників і провадять антирелігійні бесіди. Є робота окремих безвірницьких організацій і окремих безвірників-ентузіастів в інших районах Донбасу, але це тільки виняток. Фактично ж масової, систематичної антирелігійної роботи, яка стояла б на рівні величезних господарських і культурних досягнень Донбасу, там по суті немає.

Винні в цьому насамперед обласна і районні ради СББ, які й досі не перебудували ще свою роботу на підставі постанов XVII з'їзду партії, на підставі вказівок тов. Сталіна. Цілковита безвідповідальність, покладання на самоплив, відсутність конкретного керівництва, канцелярсько-бюрократичні методи керівництва, відрив Донецької облради СББ від райрад, а райрад від осередків СББ, відрив організацій СББ від мас, намагання перекласти відповідальність за свою власну бездіяльність та неповоротливість на інших—на наросвіту, профспілки, низові громадські організації—все це має своїм наслідком незадовільний стан антирелігійної роботи в Донбасі, величезне відставання антирелігійної роботи від вимог культурно зросших мас пролетарів і колгоспників.

Відповідальність за занедбання антирелігійної роботи в соціалістичному Донбасі повинні нести також і ті опортуністичні елементи, із органів наросвіти, місцевих профспілкових та інших громадських організацій, які, не зважаючи на відповідні директиви партії в таких, наприклад, пролетарських центрах, як Артемівськ, Краматорськ, Луганськ, Маріуполь, Ворошилівськ, Красний Луч, не тільки не підтри-

мують безвірницькі організації, не допомагають їм матеріально й культурними силами, але навіть зовсім *виключають безвірницькі організації зі списку громадських організацій*, що працюють на терені їх міста або району.

„Тиха сапа“ церковників і сектантів

Притуплення класової пильності у деяких місцевих керівників профспілкових, комсомольських та громадських організацій, а також деяких місцевих партійних організацій, зокрема злочинна бездіяльність багатьох райрад і осередків СВБ і вкрай слаба робота і неповоротливість Донецької обласної ради СВБ спричинилися до того, що класовий ворог в релігійному одязі—попи, сектантські проповідники та інша подібна куркульська агентура—останнім часом пожвавив свою контрреволюційну роботу на скремних ділянках соціалістичного будвництва.

Праві та „ліві“ опортуністи в питаннях релігії та антирелігійної боротьби та різні примиренці, що погоджуються із спокоєм на антирелігійному фронті, що потурають опортуністичним елементом в їх нехтуванні антирелігійної роботи, ігнорують той безперечний факт, що релігія та релігійні організації і їхні керівники та актив є знаряддям класових ворогів пролетаріату. Нехтування антирелігійної роботи є потурання класовому ворогові, надання йому можливості провадити одверто, а здебільшого потай, „тихою сапою“ свою розкладницьку, шкідницьку, контрреволюційну роботу серед відсталих груп трудящої людності. Не треба ж забувати, що, не зважаючи на масовий антирелігійний рух у Донбасі, там є ще чимало вірян, що знаходяться під впливом релігійного дурману.

На терені соціалістичного Донбасу існує (на 1 листопада 1934 р.) 332 релігійних громади (96 тихонівської орієнтації, 70 синодальної; 58 собор-єпископської, 13 іудейських і католицьких, і 95 сектантських організацій різного гатунку), ціла армія попів, пресвітерів та інших мракобісів кількістю 579 чоловік, які під виглядом „служіння богам“, дбання про „потойбічне життя“ у дійсності провадять хитрозамасковану контрреволюційну роботу, скеровану проти політики партії та радвлади. У Донбасі і тепер ще ~~налічується~~ чимало релігійного активу, організованого в п'ятки та вірян, організованих в п'ятидесятки.

Коли додати до цього вірян трудящих, що не зв'язані організаційно з попівством або сектантами, але не позбавилися попівсько-сектантського впливу, яких є теж не один десяток тисяч чоловіка, зокрема по селах, то цілком ясно, що поле для антирелігійної роботи в Донбасі надзвичайно велике.

За останній рік в різних містах і районах Донбасу зареєстровано чимало фактів пожвавлення контрреволюційної роботи церковників і сектантів. Ось кілька фактів.

У Ровенецькому районі куркуль Шипкоренко украв під час весняної сівби 1934 року 27 центнерів посівного матеріалу і разом з попом заховав його в церкві.

Коли весною не було дощів, попівство Красного Луча, Лиману, Константинівки, а також Старобільської групи районів, дурманячи людей, влаштовували молебні на кладовищах.

Особливо активно церковники й сектанти Донбасу виступали проти таких надзвичайно важливих міроприємств як *зрошення робітничих городів*, агітуючи проти поливки їх, за покладання на „милість бога“, тобто, агітуючи за зрив найважливішої господарсько-політичної роботи.

У селі Макіївці в церкві, крім 6 попів, засіло ціле кубло контрреволюції — ченці, черниці, „святі“, „богородиці“, різні кликуші, епілептики, що провадять контрреволюційну агітацію.

Сектанти активно виявляють себе в Макіївці, Константинівці, Горлівці, Сталіно, Луганську. У Дружківці (Константинівський район) пресвітер сектантської громади нахабно виступає проти антирелігійної пропаганди по радіо: „Забороніть — каже він — цькування населення проти баптистів по радіо з боку антирелігійних доповідачів. Ви подібні Нерону, що спалив Рим, а вину звалив на християн. Такі Нерони й тепер є в Дружківці...“ У с. Ни-ольському (Слов'янський район) проповідник втягував дітей до церкви і організував хор для співання сектантських псалмів. В Луганському баптистка Єршова — слухачка саогогородного інституту — вербувала до секти студенток і провадила розкладницьку роботу серед своїх товаришів по інституту. А її батько працює бухгалтером при Луганському залізничному вузлі і виступає як проповідник.

У Сталіно в молитовному домі сектантів викрито активну релігійну групу на чолі з проповідником Бакодер, що виступав проти політико-освітніх та культурних заходів.

Сектанти діють надзвичайно хитро: в одному разі вони улаштовуються на службу на підприємства або установи як бухгалтери, в іншому, як це трапилося в Сталіно, активний сектант улаштувався шофером на машині обливконкому і потай возив на молитовні збори на державній машині сектантських проповідників. Були випадки коли сектанти пробиралися на посаду завідувача прийомної державної установи районного, а то й обласного масштабу і, користуючись з притуплення класової пильності деяких місцевих партійних або радянських керівників, провадили замасковано свою шкідницьку роботу.

Останнім часом сектантство в Донбасі помітно пожвавило свою роботу, притягуючи до себе, крім кустарів, хатніх господарок, хатніх робітниць, також і відсталі групи робітників, що прийшли з села і не позбулися релігійних забобонів.

Куркульсько-релігійницька зграя, користуючись з притуплення класової пильності деяких місцевих керівників партійних, комсомольських, профспілкових та громадських організацій, що ігнорують антирелігійну роботу, дедалі нахабніше виявляла себе, як шкідницька контрреволюційна група під час *виборчої кампанії до рад на Донеччині в листопаді 1934 року*.

Ось що заявив 25 листопада ц. р. у своїй доповіді на засіданні центрвиборкому заст. голови Донецького облвиборкому т. Федоров

про перебіг виборної кампанії в області. „Ворожі недобитки намагалися всіляко шкодити розгортанню виборної кампанії: були випадки зриву плакатів і лозунгів, спроби відвернути увагу виборців на весілля, церковні служби, які попи навмисно влаштовували у дні виборів“. („Комуніст“ від 27 листопада 1934 року).

Отже наведені тут приклади контрреволюційної шкідницької роботи церковників і сектантів на Донеччині говорять про *невідкладну потребу дати організовану більшовицьку відсіч куркульсько-попівській і сектантській зграї.*

Завдання безвірників Донбасу

Донецька обласна рада СВБ повинна за керівництвом партійних організацій і за допомогою профспілкових і комсомольських організацій та органів народної освіти негайно взятися до *систематичної* антирелігійної роботи, скерованої на викриття класово-ворожої діяльності релігійницького табору, на систематичну пропаганду матеріалістичних наукових знань серед трудящих, на охоплення організаціями СВБ нових десятків тисяч робітників, робітниць, колгоспників, колгоспниць, учнів шкіл.

В умовах Донбасу, де сконцентровано велику кількість *робітників і трудящих різних національностей* СРСР, а також де працюють закордонні робітники і спеціалісти (інженери та техніки), особливо великого значення набуває *робота серед нацменшостей та інтернаціональне виховання*, якому безвірницькі організації Донбасу, досі зовсім майже не приділяли ніякої уваги, а проте тут непочатий край роботи.

Надзвичайно важлива ділянка роботи безвірників Донбасу—це *робота серед жінок, серед хатніх господарок, дружин робітників і колгоспників*, а також серед *тудишніх* одноосібників. Облрада СВБ повинна добитися *рішучого повороту* місцевих органів народної освіти, а також *культуристанів*, зокрема *шкіл до антирелігійної роботи*, допомагаючи учителям, піонерорганізаціям та комсомолу налагодити антирелігійне виховання дітей в школі та антирелігійну пропаганду у вищих навчальних закладах.

Усі безвірницькі організації Донбасу повинні негайно перебудувати свою роботу в такий спосіб, щоб вона носила масовий *систематичний* характер і своєю якістю відповідала вимогам зрослих культурно робітників, колгоспників, щоб антирелігійна пропаганда в Донбасі стояла на *високому ідейно політичному і науковому рівні*, на рівні *величезних господарсько політичних і культурних досягнень Донбасу за останні роки.*

Величезної ваги зараз набуває *організаційна робота*, боротьба за *зміцнення* осередків СВБ і райрад. Донецька облрада СВБ повинна перебудувати свою роботу на підставі постанов XVII з'їзду партії, вона повинна допомогти місцям *створити* осередковий та районний *безвірницький актив*, озброїти його теоретичними знаннями, допомогти йому конкретно в поточній антирелігійній роботі на шахті, на заводі, в колгоспі, в школі, зокрема в таких питаннях,

як складання плану роботи, постачання літературою, програмами організування консультації.

Щоб як слід керувати антирелігійним рухом в області, Донецька обласна рада СББ повинна знати *конкретно стан антирелігійного і релігійного рухів в області*, а для цього треба спочатку налагодити *вивчення* цих питань на місцях осередками і райрадами СББ, треба *пильно слідкувати* за хитрими маневрами класових ворогів з релігійницького табору, викриваючи усі найменші прояви впливу попівщини на трудящих, давати рішучу відсіч домаганням церковників і сектантів притягати до себе окремі відсталі групи трудящих.

Систематичний контроль з боку облради над роботою райрад СББ, та контроль з боку райрад над роботою осередків СББ, перевірка виконання роботи, соціалістичні методи праці — соцзмагання й ударництво, *щільний контакт і щільна робота з профспілками, комсомолом, з органами народосвіти* повинна стати одним із найважливіших завдань в галузі завершення антирелігійної роботи в області.

Цілком зрозуміло, що великі зрушення в антирелігійній роботі Донбасу тільки тоді будуть мати місце, коли відповідні громадські організації і насамперед *партійні, комсомольські, профспілкові* стануть на шлях *реальної допомоги антирелігійним організаціям* в їх боротьбі проти релігійних пережитків, проти куркульсько-релігійницьких кубел, які далеко ще не склали своєї зброї і „тихою сапою“ продовжують (а подекуди роблять це одверто і нахабно) свою чорну мракобісницьку контрреволюційну справу.

Активізація церковницько сектантських елементів Донбасу під час виборної кампанії до рад цього року повинна сигналізувати небезпеку на фронті боротьби проти релігії в Донбасі.

Вона повинна згуртувати безвірницькі маси Донбасу на чолі з облрадою СББ у спілці з місцевими громадськими і профспілковими організаціями для відсічі під керівництвом партійних організацій *знахабнілому класовому ворогові в релігійному одязі*.

ЦК ВКП(б) у постанові про Кінешемську організацію (Іванівська область РСФРР) підкреслив „завдання озброєння комуністів марксистсько-ленінською теорією, організацію політичної і культурної роботи серед безпартійних робітників, більшовицького виховання молоді і покращення постановки антирелігійної роботи серед робітничих і зокрема відсталих шарів.“ („Правда“ 10/X-34 р.).

Ця директива Центрального Комітету партії стосується, звичайно, не тільки Кінешми. Її повинні взяти до керівництва і всі інші партійні, профспілкові і громадські організації.

СПОВЗАННЯ НА САМОПЛИВ

(Про Харківську обласну організацію СББ)

Особливості минулого 1934 р. вимагали від Харківської Обласної організації СББ, особливо від облради СББ, гнучкої оперативної масової роботи, посиленого керівництва і підвищеної класової пильності.

Як же працювала Харківська організація СББ протягом минулого 1934 року? Насамперед слід зазначити, що свого основного завдання — бути помічником партії в боротьбі проти агентури недобитого класового ворога — попівщини і сектантства, організація СББ не виконала. Та незначна робота, що її проведено протягом року, аж ніяк не може виправдати величезних недоліків та майже цілковитої бездіяльності, що тривала місяцями і то в найвідповідальніші періоди господарсько-політичних кампаній.

Адже минулий сільськогосподарський рік в Харківській області позначився великою боротьбою за організаційно-господарське зміцнення колгоспів, за виконання комплексу сільськогосподарських робіт в оптимальні строки. Результати цієї боротьби, порівняно з минулими роками, дуже значні. Основні сільськогосподарські кампанії (весняна сімба, збиральна, зернопоставки, хлібозакупівля, озима сімба, зяблева оранка й інші.) виконані в далеко коротші строки, організованіше і з вищою якістю, ніж минулих років. По всіх цих кампаніях надані державою плани виконано цілком і навіть з перевищенням по зяблевій оранці, чого минулих років не було.

Харківська область за своїми господарсько-політичними досягненнями вийшла на одне з передових місць в СРСР. Глибоку оранку під технічні культури Харківська область закінчила першою в Союзі. Хлібоздачу та озиму сімбу Харківщина вивершила 29 вересня.

Ці перемоги є наслідки здійснення нових методів партійно-радянського керівництва, наслідки перебудови керівництва на основі постанов XVII партз'їзду і вказівок великого вождя партії т. Сталіна, впровадження в роботу більшовладських методів тов. П. П. Постишева.

Ці досягнення далися в непримиренній класовій боротьбі проти куркульських, націоналістичних, петлюрівських і троцькістських недобитків, проти попівщини і сектантства, проти всіляких опортуністів і примиренців, що сприяли їм.

Антирелігійна боротьба і антирелігійний рух трудящих мас 1934 року піднялися на вищій ступінь.

Весна 1934 року була справжнім іспитом, як колгоспні маси усвідомили контрреволюційну суть релігії, наскільки усвідомили шкідливість, дезорганізаторську роль попівщини. Довготривала посуха вимагала максимальної організованості, наполегливості і напруженої ударної роботи на полях. Результати с.-г. року, зібраний урожай яскраво свідчать, що в більшості колгоспні маси добре справилися з посухою, зуміли своєю ударною роботою забезпечити середній, а по багатьох колгоспах і вищесередній урожай, зуміли дати відсіч розклад-

ницькій, шкідницькій діяльності попівщини та куркульських недобитків. А треба сказати, що весною 1934 року, попівщина особливо посилила свою діяльність; вона з усіх сил намагалася сіяти паніку, дезорганізувати колгоспників, залякуючи „божими карами“, агітуючи за молебні про післання дощу, за освячення полів, за святкування релігійних свят, за „приношення для бога“, тобто для попівства тощо. Попівщина скажено агітувала проти агрозходів, що їх наполегливо здійснювали колгоспники, проти соцмагання та ударництва, проти заходів організаційного зміцнення колгоспів. Діяльність попівщини мала одну мету—зірвати напружену ударну роботу колгоспників, дезорганізувати колгоспні маси, підірвати колгоспну міць.

Наведемо для ілюстрації кілька найбільш характеристичних прикладів. От, у с. Мгар, району діяльності Лубенської МТС, під час напруженої роботи обробітку бурякових плантацій зграя куркульських недобитків на чолі з попом почала влаштовувати молебні про післання дощу. Церковники мало не в кожну хату заходили, агітуючи за масовий молебен, щоб утворити прогули в колгоспі, розв'язати організованість, одірвати масу від керівництва. Завдяки тому, що політвідділ Лубенської МТС своєчасно розгорнув масову антирелігійну роботу, попівщині не вдалося притягти маси на молебні. Лише невеличка група зібралася з попом, винесли на город відро з водою і піп, посвятивши воду, роздав її церковникам, щоб вони бризкали нею на полях та городах. І ця попівська вихватка,—як це завжди роблять ці шарлатани,—застосована була саме в той момент, як у погоду передбачався перелам на дощ. Ця провокаторська шкідницька куркульсько-попівська витівка успіху не мала. Колгоспний актив, під проводом політвідділу, заздалегідь пояснював колгоспникам про стан погоди, організовував їх на боротьбу за високоякісний і своєчасний обробіток полів. Проте, невелику частину відсталих, релігійних колгоспників і колгоспниць церковники зуміли відтягти від ударної роботи, бо у Мгарі кількісно невеликий безвірницький актив, тут немає осередку СВБ і систематична антирелігійна робота майже не провадилась.

Подібне було і в с. Тарандинцях цього ж району. Але тут парторгов. Кирилаш, голова колгоспу тов. Федоренко та завідувач школи т. Локачнин активно провадили антирелігійну роботу, організовували колгоспників на боротьбу проти попівщини. Масово-політична та антирелігійна робота високо піднесла виробничий ентузіазм колгоспних мас. Колгоспи Тарандинцівської сільради добилися вищесереднього врожаю, до строку виконали державне зобов'язання. Попівщина зазнала жорсткої поразки. Колгоспники ухвалили закрити церкву і перебудувати її приміщення на будинок колгоспника. Колгоспники зустрічали XVII річницю Жовтня в новому електрифікованому будинку колективіста в приміщенні закритої церкви.

З такою ж непримиренністю боролися проти підступів попівщини колгоспники артїлі „Червоний прапор“, Ницахівської сільради, Велико-Писарівського району. Колгосп з успіхом закінчив с.-г. рік. Урожай цукрових буряків перевищив планові завдання: за планом колгосп-

ники мусіли зібрати 119 центнерів з га, а зібрали 122 цент. І тут попівщина зазнала організованої суворої відсічі. За постановою колгоспних мас церкву закрили. В колгоспі розгорнулося широке культурне будівництво: збудували новий будинок культури, впорядкували село, закінчують будувати амбулаторію та родильний відділ на п'ять ліжок з усіма послугами.

Великі перемоги антирелігійної роботи маємо і в с. Св. Павлівці Н.-Георгієвського району. Село мало один будинок колективіста, але він був тісний. Колгоспники постановили закрити церкву. Телер в її приміщенні другий будинок колективіста. „Жодного двору немає,— пише кореспондент А. Спірин,—де б не виписували газету чи журнал. Нині на все село випикується понад 500 різних газет та журналів“.

У найбільшому бурякосійному Ульянівському районі залишилося цього року на увесь район лише дві діючі церкви.

Колгосп ім. Косіора району діяльності В.-Жовтневої МТС зібрав урожай зернових 13,3 цент. з га, а цукрових 150 цент. з га. Ці досягнення є результат організаційно-масової та антирелігійної роботи. Церкву в селі Ульянівці закрито вже 2 роки тому. В Червонопрапорному Лозівському районі закрито 4 церкви. Урожай цукрових буряків у цьому районі—119 цент. з га в середньому, а окремі колгоспи, де провадиться систематично масову політосвітню та антирелігійну роботу, зібрали по 200—300 цент. з га.

Цих прикладів можна було б навести ще багато. На Харківщині є вже сотні безвірницьких колгоспів. Організаційно-господарське зміцнення колгоспів, вступ до колгоспів нових мас трудящих одноосібників дуже посилює антирелігійний рух. Протягом 1934 року ВУЦВК задовольнив клопотання трудящих мас про закриття 140 молитовних будинків. Але крім цих 140, закритих офіційно, ще більше закрилися неофіційно з тої простої причини, що розпалися релігійні громади, що до церкви ходить не більше 10—15 непрацездатних, відірваних від колгоспного господарства і суспільного життя осіб, при чому більшість з цих рештків релігійних громад становлять недобитки куркульні. На кінець 1934 року в Харківській області налічується понад 800 молитовних будинків, що закрилися через розпад релігійних громад, через відхід мас від релігії.

Але ці досягнення антирелігійного руху ні в якому разі не повинні заспокоювати нас, заступати тієї хитрої замаскованої шкідницької діяльності попівщини та куркульсько-церковницьких елементів, що триває і зараз, а також величезних недоліків і хиб в антирелігійній роботі, що їх використовує класовий ворог. Є окремі райони, села, де попівщина спритно використовує послаблення, а то й цілковиту відсутність антирелігійної роботи. І найперше завдання Харківської облради СВБ—всіляко посилювати антирелігійну роботу по цих районах та селах.

Що ж робила облрада СВБ протягом минулого 1933 року? Вся її робота обмежувалася тим, що по області роз'їжджали 2—3 інструктори, при чому їхні роз'їзди мали здебільшого випадковий характер. Керівник облради СВБ тов. Луцишин, що працював майже два роки

(знятий з роботи у березні місяці 1934 року), працюючи виключно методами кампанійщини, штурмових наскоків, не зумів організувати міцних кадрів по районах. І на сьогодні облрада СББ змушена констатувати, що в більшості районів райради існують лише на папері. Облрада не має навіть списку безвірницького активу по районах. Вона не знає цього активу, не організувала його.

Протягом весни і літа облрада СББ, коли відповідальним її секретарем замість тов. Луцишина став тов. Марченко, так само продовжувала орієнтацію на самоплив. Весною, літом, восени по районах і селах велася гостра боротьба за врожай, за виконання державного плану обов'язкових зернопоставок. Печенізький район за зрив плану хлібопоставок державі було занесено на чорну дошку в газеті „Комуніст“. Парторганізації району проходили повторну чистку. Що ж робила облрада СББ в цьому районі? Абсолютно нічого. Жодного виїзду, жодного листування з безвірницьким активом району, жодного інструктажу його і допомоги йому. І це в той час, коли куркульські нечобитки, попівщина, сектантство всіма засобами саботували хлібоздачу, зривали озиму сівбу.

Чугуївський район був один з найвідсталіших у хлібоздачі та озимій сівбі. Релігійні організації в цьому районі одні з найбільших в області. В одній з найвідсталіших у виконанні с.-г. кампанії Червоноярській сільраді, налічується 1290 членів релігійної громади, з них понад 80 чоловіка — колгоспники. У с. Терновій 963 чоловіка у релігійній громаді. Протягом минулого року по району не закрилася ні одна церква. І цей важливий район випав пілком з уваги облради СББ.

Білопільський район був один з найвідсталіших в бурякозбиранні та зяблевій оранці. Релігійними святами прогули набирали масових розмірів. 7 жовтня по району діяльності Білопільської МТС на оранку зяблі не вийшло 500 колгоспників і прогулювало понад 200 коней. У цей день була неділя. І тут антирелігійної роботи не провадилося, і тут не було уваги облради СББ. Облрада не визчала районів, не знала, який з них відсталий, який передовий. Адже це ганьба для облради та Зміївської райради СББ (яка фактично існує на папері, і про яку навіть ніяких відомостей в облраді немає), що з с. Таранівки в листопаді приїздила до облвиконкому підкуркульницька „делегатія“ з проханням відкрити церкву, при чому церковникам удалося втягти в цю „делегатію“ кількох дівчат колгоспниць!

Взяти хоча б Харківську приміську смугу. Здавалося б, що облрада СББ повинна тут поставити зразково антирелігійну роботу. Адже до більшості сіл та робітничих виселків можна приїхати за 1 — 2 години. Адже по Харківській приміській смузі густа сітка залізниць. Здавалося б, що в Харківській приміській смузі повинні бути зразкові безвірницькі організації. На превеликий жаль, ми маємо цілком протилежне. У той час, як по області в цілому розвалюються релігійні громади, десятки тисяч колгоспників порвали і поривають з релігією, стаючи до лав ударників, по Харківській приміській смузі за минулих два роки ми маємо по деяких селах навіть збільшення

кількості релігійних громад. Звісно, ні в якому разі не можна сказати, щоб по Харківській приміській смузі посилювалася релігійність. Релігійність у масі падає, зменшується, це безперечно. Збільшення кількості членів релігійних громад лише свідчить про посилення активності попівщини та куркульсько-церковного табору. І треба зрозуміти, що по окремих селах попівщина далекіше активніша „працює“ ніж безвірницькі організації. От кілька яскравих показників: у с. Солонищівці 1930 року було 102 чл. релігійної громади, а 1934 р. — 530; в с. Черкаській Лозовій 1930 р. було 280 чл. релігійної громади, а 1934 р. — 1330. У Безлюдівці релігійна громада збільшилась за останніх 2 роки майже на 400 чолов. Навіть по Вільшанській червонопрапорній сільраді, де, на жаль, досі функціонує аж 4 церкви, релігійні громади збільшилися за останніх 3 роки на 200 чоловік. Безперечно, що збільшення кількості релігійних громад відбувалося в значній мірі за рахунок куркульських, спекулянтських елементів, але є значна частина і тих колгоспників, яких попівщина зуміла втягти в своє кубло, там, де послаблено було класову пильність і не було антирелігійної роботи.

Церковно-куркульські елементи намагаються пролазити навіть на керівні посади в колгоспи, щоб шкодити. Візьмемо, наприклад, с. Черкасько-Лозову. Хто там головою колгоспу? Селькор тов. Ільченко пише, що головою колгоспу ім. Шевченка колишній орендар та церковний староста Василь Каленик. Цей недобиток куркульні підібрав і відповідний до себе штат: бригадир першої бригади Корінь — брат розкуркуленця, бригадир 2 бригади Даніло Бонч — син розкуркуленого, завгосп Ф. Павленко — брат колишнього жандарма. Майже щодня ці недобитки класового ворога розіжджають жеребними конематками в своїх справах, голять їх щодуху. Дві конематки від їхньої їзди вже абортували. Подібних фактів шкідництва можна знайти немало. Про них друкується і в політвідділівській і в районній пресі. Не знає про них лише облрада СББ, бо в Черкасько-Лозову протягом 2 років ніхто не навідався з облради.

Нарешті, ще один показовий момент: як уже згадувалося, по Харківській області закрилося понад 800 молитовних будинків. Але, як неприпустиму, злочинну річ, треба визначити те, що величезна частина цих будинків стоять досі замкнені, не використовуються на культурно-громадські потреби колгоспів і становлять об'єкт зазіхань і сподіванок куркульсько-псівських елементів і привід для реакційної пропаганди.

Хіба це не показник поєної бездіяльності безвірників на місцях, повної не уваги до антирелігійної роботи, до боротьби з релігійницькою агентурою класового ворога?

Теперішній керівник облради СББ тов. Прохазький не вніс нічого нового в роботу СББ. Самоплив і далі триває. Облрада СББ фактично відірвана від масового антирелігійного руху.

Далі терпіти такого стану не можна. Облрада СББ повинна вижити канцелярщину, викорувати керівництво паперовими райрадами СББ. Треба насамперед вибрати й організувати районний і колгоспний безвірницький актив. Треба щільно зв'язатися з місцевими

партійними організаціями, відділами народів, які в системі своєї роботи провадять антирелігійну роботу без усякого зв'язку з обласною, часто не маючи належних матеріалів. Ударництво і соцмагання колгоспних мас повинно стати основним методом антирелігійної організаційної та пропагандистської роботи.

М. ГОРВАТ

ЯК ХАРКІВСЬКА ОБЛРАДА СВБ „ОРГАНІЗУВАЛА“ АНТИРЕЛІГІЙНИЙ МУЗЕЙ

До 1934 року в Харкові не було антирелігійного музею; більш того, не було й немає навіть антирелігійного відділу в жодному з Харківських музеїв. Даремно ще в 1933 р. (серпень) в журналі „Безвірник“ писалося за це. Певних зрушень в цьому Харківські музеї не дали, як не дали його й 18 краєзнавчих музеїв Харківської області. Навпаки, в останніх протягом 1933—34 року ми спостерігаємо занепад і навіть ліквідацію антирелігійних відділів. Величезний Полтавський музей припинив антирелігійну роботу з нагоди „реорганізації“ музею. В Охтирському музеї розбазарені й розкрадені унікальні антирелігійні збірки. У Бовчанському зорсім ліквідацію цієї відділу, експонати здебільшого пішли в піч і лише окремі з них випадково збереглися в сараї, звідки й були перевезені до Харкова. Харківський музей не тільки антирелігійну, а й вську роботу припинив, бо після зробленої штукатурки й побілки в 1933 р. ніяк не спроможуться почати „розкопки“ експонатів, що заховані в к-пу. Так само, немає натяку на антирелігійні відділи й роботу в Миколаївському музеї, а тут ще два-три роки назад вона була широко розгорнута. Як разива ситуація, що існування музеєм антирелігійної пропаганди може бути Красноградський музей, який просив спеціальним листом забрати від нього такі матеріали, як деміфікований труп і інші. В умовах опортуністичного нехтування антирелігійної роботи більшістю музеїв Харкова і Харківської області організацію невеликого зі своїм масш абом антирелігійного музею в Харкові в приміщенні і на базі кол. Будинку Безвірника (Кузнечна вул. № 24) треба розглядати як позитивний факт.

Це незеликий будинок колишньої караїмської гераси, яка на вимогу трудящих була ліквідована 1929 року і передана в розпорядження СВБ України. І відразу тут закипіла була широка робота. Будинок Безвірника. Була зала-аудиторія на 350 чол., кіноустановка, безвірницька бібліотека-читальня. Працювали гуртки, курси, семінари. Відбувалися лекції, які завжди приваблювали велику аудиторію. Будинок був чудово устаткований. Але це було до 1931 року. А вже починаючи з 1932 року спостерігаємо не тільки цілковитий занепад роботи, але й руйнацію будинку та інсентаря. Протягом двох років за потуранням о лради СВБ різні завбуди та коменданти Будинку Безвірника планово й систематично розкрадають його майно. Зникають: кіно-апаратура, порт'єри, мебля, бібліотека. Більш того, зникло навіть усе скло з внутрішніх рам вікон. Жодного ремонту за кілька років. Будинок поволі обернувся на житлове приміщення для колишнього відповідального секретаря облради СВБ тов. Луцишина та коменданта будинку, на яке витрачалися величезні кошти (світло, опалення, утримання убиральниці, дворникові й т. д.). А зала перетворена була на кухню, де горіли примуси, сушили білизну тощо. В приміщенні 2-го поверху—кол. хори кенаси, обвалилася штукатурка, йшов дощ через стелю; у сухих кутках нагромаджена була стара побита мебля та дрова мешканців. Для повної картини слід додати—що для незаконного пристосування будинку під житло було збудовано 4 маленькі кімнати за рахунок зменшення зали. Ця перебудова зіпсувала стиль будинку, була зроблена по-шкідливо-ньому (косі пічки й стіни, непригнані двері і т. п.) й коштувала Харківській облраді СВБ біля 12000 крб. Ось який був стан будинку напередодні постанови ЦР СВБ України про організацію антирелігійного музею в Харкові. Разом з цією ж постановою було запропоновано облраді СВБ,

звільнити весь Будинок Безвірника від мешканців і цілком віддати музеєві, організація якого і утримання було покладено на облраду СББ. *Це було в березні 1934 року.*

Важко було розпочинати організацію музею в таких умовах і на такій зруйнованій базі. Облрада до організації поставилася дуже неохоче. Можливо мешканці будинку розглядали в музеєві порушувача їхнього спокою, але ставлення облради доходило іноді до анекдотичних випадків. Насамперед в „реалізацію“ пропозиції ЦР СББ облрада на своєму засіданні затвердила штат музею з одного чоловіка, на якого покладає і збирання і опрацювання експонатів, складання схеми й художнє оформлення, господарчі справи і навіть убирання приміщення, бо водночас з цією постановою убиральниця вже за штагом „не існувала“. Як зауважено в акті прийому будинку від кол. коменданта, „жодної речі, що мала б експонатне значення для музею“, не було, крім поетичних фоторепродукцій від бувшої тут і тут же загинулої виставки архіва резолюції та вкритого цвілью свитка караїмської тори. На долю автора цих рядків припало вивести будинок зі стану руїни й створити музей „на базі побитих вікон“, про нього даху та 4-х тисяч карбов. заборгованості, що дстались у спадщину. Термін для організації, щоправда, був визначений зовсім не ударний—6 місяців, яких навіть доить для того, щоб збудувати завод-гігант. Але й за цієї умови, для „штату“ з одного чоловіка—це завдання майже нерéalне. тим більш, що на всі організаційні потреби за час з 15-го березня й по 1-ше вересня 1934 року облрада вдала лише 35 крб. Зарплата, як правило, видавалась з затримкою не менш як на 2 місяці.

Коли б спиратися на ці ресурси, то, звичайно, справу було б провалено. Але визволила допомога від інших організацій і активність окремих людей. Насамперед, відмічасмо велику практичну допомогу *Центральної Ради Співки воєнних безвірників України*, що безплатно передала для музею певну кількість будівельного матеріалу, цілком забезпечивши побудову вітрин, щитів і стендів. Величезну допомогу подав Харківський Історичний музей, що передав цінні експонати з своїх фондів. *Харк. картинна галерея* з свого боку передала не менш 150 експонатів. *Завком хромолітографії* ім. Держинського безплатно тиражував всі картотеки та виконав інші друкарські роботи. *Облрада та правління армії приміського села Коротиш* зібрали чимало побутового матеріалу та документів про роль церкви в боротьбі проти революційного руху на Харківщині. Не можна обминути великої допомоги музеєві від окремих ентузіастів-антирелігійників, що дуже доомогли як у збиранні експонатів, так і активною практичною роботою. Комомолець техник *А. Ночвік* систматично надсилав матеріали з Отирки. Комсомолець-студент Харківського Державного Університету тов. *Нудька* зібрав біля 1000 антирелігійних книжок і впорядковує підручну бібліотеку музею. Археолог *Луцкевич* передав музеєві здобутки своїх розкопів з первісних поховань. Тов. *А. Татаренко* подбала поставити драпіровану матерію. Заступник голови ЦР СББ тов. *Петров* особисто присвятив десять днів „для суботників“ і зробив сам всі роботи по уборці двору, будинку й сам зремонтував сарай для дров. Тесляр т. *Брюхненко Яків* з своїм 70-ти річним батьком зробили по ударному все устаткування, заощадивши не менш 1000 крб. грошей. Але питання про гроші довелося розв'язувати самим. Ні облрада СББ крім згаданих 35 крб., ні облпрофрада, ні міськнаросвіта нічого не дали. Час минав. Накопичувався експонатний фонд, опрацьовувалася схема, але на цвяхи й навіть на папір грошей не було. Довелося після 2-х місяців такого існування реалізувати все старе й непотрібне майно, як старе розбите pianino, уламки кузьмової меблі з кол. кенаси та інш. В такий спосіб мобілізували понад 3.000 крб. й на кінець серпня, тобто через 5 місяців після початку організації вже були побудовані всі стенди й вітрини. В основному були зібрані всі потрібні за схемою експонати й опрацьований проект їх монтажу за відділами й темами. *Експонатів ми не купуємо, а збираємо, притягуючи до цього широкий безвірницький актив.*

Не зважаючи на успіх у збиранні матеріалів і на вчасно зроблене головніше устаткування, на кінець літа до осені, ми опинилися в скрутному стані. Реалізовані нами 3.000 крб. були витрачені.

А Харківська облрада СББ не тільки не давала нічого, але й мотивувала це устами її бухгалтера надзвичайно оригінально: „ось уже 5 місяців як передали будинок музею, а доходу ви нам ще не приносите“. Очевидно тодішнє керівництво

облради (т. Марченко) не дуже відрізняло функції й роль музею від ролі й завдань буфету „прохладительних напитків“. Нерозуміння музейної роботи і її складності добре формулював і відповідальний секретар облради т. Марченко, який висловлював незадоволення, що ось уже 3 дні, як щити зроблені, а експонати не розвішані. На його думку мабуть систематизувати і розташувати експонати в музеї і рушники в хаті—однакова річ. Керівництва від облради теж не було. Досить сказати, що за весь час облрада СВБ жодного разу не схотіла вислухати на своєму засіданні звіту про роботу музею. Працювати й будувати музеї і його схему на підставі тільки особистого досвіду, смаків і поглядів завідувача, безумовно, неможливо. Про це було доведено до відому Харківського міського відділу Наросвіти, який відразу ж провів обслідування як проведеної вже роботи та фондів, так і можливостей надалі. В наслідок цього—15/IV-34 року відбулася постанова президії Харківської Міської Ради про вилучення будинку з відання облради СВБ і передачу його міськвідділу Наросвіти. Та сама ж постанова передбачає 5725 крб. асигнувань до нового бюджетного року й 31.000 на 1935 рік. Відразу передбачено тимчасовий штат (завідувач, два наукових робітники, тесляр, вбиральниця), який і вкомплектовано з 1 жовтня.

Але тут цікаво зупинитися на такому факті. Дізнавшись за кілька днів до згаданої постанови про можливість переходу будинку до Наросвіти, Харківська облрада СВБ кинулася „рятувати майно“. З розпорядження відповідального секретаря її і користуючись з хороши завідувача, до музею з'явився з підводою керсправами облСВБ і забрав 20 стільців і шафу, викинувши з неї всі експонати. Мотиви: „що ж ми будемо це для Наросвіти залишати?“ Цим самим керівництво облради в особі т. Марченка довело своє злочинне байдуже ставлення до антирелігійної пропаганди.

Двомісячне перебування антирелігійного музею у віданні Міськнаросвіти позначилося, крім невеликого найнебхіднішого ремонтування, насамперед, заведенням необхідного штату і ліквідацією заборгованості облСВБ по зарплаті. Приступлено до художнього оформлення зали й розпочата експозиція. До 1-го січня має бути скінчено в основному 4 відділи, що дасть змогу з середини січня вже приймати шкільні екскурсії. П'ятий відділ „Пролетарська революція“ й „Соцбудівництво“, який за своєю виставочною площею дорівнює всім останнім, має бути закінчений до 1 травня 1935 р і тоді ж відбудеться відкриття музею для загального відвідування. Загальний ремонт передбачається зробити частково в квітні 1935 р. частково після 1 травня, з таким розрахунком щоб не було перебою в роботі. Отже відсутність коштів в ОблСВБ та її злочинне, недбайливе ставлення до всього антирелігійного музею стало причиною того, що замість Жовтневих свят 1934 року—музей буде відкритий лише 1 травня 1935 р. Правда, перехід до Наросвіти майже з середини бюджетного року викликав певну затримку у видачі передбачених асигнувань. Так само й з тих таки причин до нового бюджетного року Міськнаросвіта змогла виділити лише 5.725 крб. на три місяці. Сума надто незначна для організації музею, тим більш, що 50% йде на утримання штату. Це не дає змоги до 1 січня повністю розгорнути роботу по всіх напрямках.

Назву музею замінено так: „Постійна антирелігійна виставка Харківської Міськнаросвіти“. Масштабом своєї діяльності вона має місто Харків та села приміської смуги. Водночас виставка має завдання консультації та організації антирелігійних кутків, виставок в приміських будинках колективіста. Передбачається організація своє майстерні допоміжних ілюстративних матеріалів з антирелігійної пропаганди, але це буде зроблено після відкриття самої виставки. При виставці організується антирелігійні бібліотечний та архівні фонди, метод-кабінет безвірника-активіста, лекційна зала на 60 чоловік і дослідний пункт по вивченню питання одмірання релігії та релігійного опору на терені діяльності виставки. Зараз розпочато складання антирелігійного паспорту м. Харкова та приміської смуги.

І. М. ПОЛЯКОВ

РАСОВА ТЕОРІЯ ФАШИЗМУ ТА РЕЛІГІЯ *

Ми знаємо вже, що в спекуляціях расовиків основне місце посідають міркування про нерівноцінність рас і переваги однієї раси перед іншою. Прикладів таких міркувань можна навести сотні. Наведемо одно з найновіших і найбільш відвертих висловлювань цього роду. Фішер фон Егер у своїй книзі, що має гучну назву „Quo vadis, Europa“ (Берлін. 1933), без зайвих зауважень пише, що „як відомо“ раси діляться на п'ять категорій: 1. Високоцінні (нордична, середземноморська), 2. Середньої цінності (передньо-азіатська, динарична), 3. Помірно-цінні (східна, монгольська, малайська, індійська), 4. Малоцінні (негри тощо), 5. Примітивні (бушмени, пігмеї, готентоти тощо). Ці міркування мають такий самий махрово-реакційний та чорносотенний характер, як і всі інші побудови ідеологів фашизму. Важливо відзначити ту обставину, що соціал-фашистські „теоретики“ старанно допомагали найреакційнішим ідеологам імперіалізму в обґрунтовуванні мерзотнішої доктрини нервноцінності рас. О. Бауер, К. Каутський, Гротьян, Ольберс та інші висловлюються в цих питаннях дуже відверто: К. Каутський, наприклад, маскуючись „під критика“ расовиків, насправді пропагує також імперіалістичне вчення про нервноцінність рас. Він говорить про „спадкові різниці духовної сутності рас“, про те, що раси різні „щодо духовних особливостей“, що „самій сутності вчення про розвиток відповідає наявність рас від природи духовно вищих і нижчих... треба думати, що раси, які відстали у розвитку, повинні характеризуватися менш розвиненим мозком“. Каутський, як відомо, стоїть в ряді основних положень на позиціях одного із класиків расизму Гумпловича і кладе в основу розвитку людства при одні, а не соціальні фактори і т. д. Найгидкіше, шкідницькі перекручуючи марксизм, цей дійшлий соціал-фашист посідає в расовій проблемі тіж самі мерзотні позиції, що і самі расові „теоретики“.

Всі розмови про нерівноцінність рас не витримують критики. Вчені лакеї імперіалізму намагалися довести цю нерівноцінність різними способами. Одні — прихильники т. зв. полігенетичної** гіпотези походження людини, — намагалися показати, що різні раси людини розумної виникли від різних предків, а з цього робили висновки про споконвічну нерівноцінність різних рас.

Наприклад, полігеніст Арльєт зближував н грів з горилою, білих із шимпанзе, а монголів з орангутангами і виводив їх т. з. зовсім різними лініями від деяких викопних напівмавл. Аналогічний погляд розвивав Клаах який вважав, що є два корені походження людини, один корінь — це „орангоїди“, від якого походить з мав і орангутанг, а з людей — розумна людина (а саме ориньякська раса), другий корінь — це „горилоїди“, від яких походить мавпа-горила і неандертальська людина.

Які зауваження можна зробити з приводу теорій, пропонованих „полігеністами“? Якщо стати на погляд цих теорій, то доведеться визнати, що майже цілковита схожість у всіх основних ознаках, яка є між неграми, європейцями або монголами — це наслідок, не більше не менше, як випадкового збігу під впливом

* Закінчення. Початок див. „Безвірник“ № 8-9.

** Багатородової, багатокорінної, тобто походження від зовсім різних предків.

схожих умов життя (тобто наслідок конвергенції). Адже справді, візьмемо хоча б згадану схему Арльдта. Десь, від якихось викопних мавп відгалузилася лінія, яка дала мавпу орангутанга і людей монголів, друга лінія дала шимпанзе і білих, третя горил і негрів. Між цими трьома лініями жодного кровного споріднення немає і в той же час між цими расами людини, або між трьома названими мавпами є разюча схожість. Завдання науки — аналізувати схожість і відмінності в будові організмів, не розглядати їх як наслідок „випадкових збігів“, а на основі теорії еволюції робити там, де до того є достатні підстави, висновки про „кровне споріднення“. На підставі незначної схожості, яка існує в кістках кінцівок між орангом, сучасною людиною — з одного боку, і горилою та неандертальцем — з другого, Клаач будує цілу „теорію“. Але ж він доволіно бере зовсім маловажливі, другорядні особливості і без ніяких підстав до того залишає без уваги численні найважливіші особливості, схожість в усіх основних ознаках, що примушує висвітлити питання зовсім інакше.

Цілком очевидно, такі фантазії нічого спільного з наукою не мають. Ніякі факти не стверджують поглядів полігеністів. Недавно Валуа, дослідивши ряд анатомічних особливостей людини (число хребців, форму огруддя, кістки п'ясті руки, варіації м'язів, відходження і розгалуження артерій, форму печінки, легенів, форму волосся, кров'яні групи тощо) показує, що варіації цих особливостей у різних рас людини і відповідно у різних мавп не виявляють такого паралелізму між собою, щоб можна було зробити висновок про полігенетичне походження людини. Людина і в усіх цих варіаціях виявляє велику єдність, що говорить про єдність походження. Отже, погляди полігеністів не наукові і являють собою в галузі теорії відбиток імперіалізму. Фашистам — білим „цивілізованим“ імперіалістам, ясна річ, дуже вигідно „довести“, що по-звірячому визискувані і фізично винищувані негри є „не справжні люд“, що вони, мовляв, навіть походять від інших предкових форм. Справжній класовий підклад цих поглядів ясний.

В оцінці ж фактів науки в повній силі залишається Дарвінова думка, який сказав, що „всі людські раси безмежно ближче одна до одної, ніж до будь-якої мавпи, і це примушує розглядати їх походження від єдиної вихідної форми“.

Отже можна говорити про єдність походження всіх людських рас.

Ряд буржуазних вчених намагався підійти до питання інакше. Були спроби показати, що будовою тіла „кольорові раси“ примітивніші від білої раси, всередині ж білої раси тваринноподібніші „східно-балтицькі люди“, а вищим продуктом органічного розвитку є представники „нордичної раси“. Всі ці побудови так або безглузді. Боас (в книзі „Ум первобытного человека“. 1926 Стр. 15—16) справедливо відзначає, що коли будовою носа негр примітивніший, то формою губів, пропорціями між частинами тулуба, ступенем волосатості примітивніша якраз біла людина. „Використовуючи ці дані з погляду сучасної біології, — пише Боас, — ми можемо сказати, що риси, специфічно властиві людині, з'являються в різних рас із змінною інтенсивністю і що відхили від тваринних предків розвинулися в різних напрямках“. Такі ж висновки можна зробити із цікавого дослідження антрополога Е. Лота з антропології м'язів і внутрішніх органів.

Ясна річ, що не можна жодної людської раси в цілому, в усій сумі ознак вважати за вищу або нижчу. Особливо „пощастило“ таким ознакам, як форма черепа і мозку. В цьому питанні було чимало буржуазних спекуляцій про „вище і нижче“. Ми бачили, що і український фашист Рудницький приклав руку до цих спекуляцій і відначаючи нібито великий об'єм черепа українців, говорить про особливу обдарованість „української раси“.

Ці спроби також не витримують критики. Зовсім ненаукова є спроба зв'язати ступінь психічної обдарованості людини з величиною черепа і мозку. Ці спроби спростовані багатьма дослідженнями (Пірсон та інші), і до того ж їх заперечують цифрові дані, які показують, що: 1) в багатьох обдарованих людей вага мозку була куди нижча від середньої (А. Франс, Лібих, С. Ковлевська та інші); 2) нічим невидатні люди і навіть ідіоти мали іноді мозок величезної ваги; 3) відносна вага мозку більша у цілому ряду тварин, ніж у людини (наприклад, у багатьох співочих птахів); 4) навіть кількістю закрутів мозку деякі тварини не поступаються перед людиною. Структурна специфіка (особливість) людського мозку в його складній цитологічній і мієлоархітектонічній (клітинній будові), а в цих ознаках

не вдалося виявити між расами ніяких важливих відмін. Спроби ж у цьому напрямі буржуазні вчені робили не один раз. Дуже їм вигідно було б в інтересах імперіалізму показати, що в негра або китайця мозок зб довший „простіше“, ніж у німецького професора фашиста. Декілька таких праць справді поя илося. Равітц намагався довести, що цитоархітектоніка кори головного мозку бушмена „наближається до цитоархітектоніки мозку оранга“ і в корені відмінна від структури мозку європейця. Негри посідають за його думкою з цього погляду проміжне місце. Бродманн намагався показати примітивність цитоархітектоніки мозку яванців (жигелів о Яви). Е. Сміг намагався зробити те саме щодо мозку фелаків (селяни Єгипту та Сирії). Всі ці дослідження, проте, цілком спросто ані досідами Економом, Антоніо, Вулларда, Зітцена, Дюбуа, старою працею П. Моля та інших, які показали, що *ніяких важливих відмін в загальній структурі і в тонкій структурі мозку між представниками різних рас не існує, і що окремі особливості мозків представників „кольорових“ рас можна зустрінути і на мозках європейців*

Отже всі ці спроби механістично пов'язати ступінь психічної обдарованості людини з вагою мозку, формою його і т. д. не витримують ніякої критики. Для нас, марксистів, питання психіки обдарованості і т. д. взагалі є *проблема соціального порядку*, до неї ми підходимо із своєрідними методами дослідження.

Буржуазні вчені намагалися довести нерівноцінність рас різними широкими дослідями з „расової психології“. Досліди ці, проведені безліч разів, не відзначаються особливою глибокодумністю і характеризуються огидним цинізмом. Наприклад, беруть однакові тести і з їхньою допомогою вивчають „психологію“ люто експлуатованих білими поміщиками американських негрів, що весь час перебивають під загрозою сьда Лінча, і самих білих плантаторів. А після цього роблять „глибоко науковий висновок“ про те, що обдарованість негрів на 37,5% або на 42,3% нижча обдарованості білих. Було б проте спрощенством всі праці над вивченням расової психології зводити до таких реакційних вправ. Є чимало дуже серйозних і наукових праць. Але що ж показали ці праці? Нещодавно вийшло відоме зведення з расової психології проф. Гарта (Психологія рас. 1931). В цьому зведенні пильно проаналізовані результати 104 дослідів з расової психології в США з 1881 до 1928 рр. Було досліджено загалом 25.000 осіб, з них 2.400 негрів, 7.000 індіанців, 5.000 мексиканців, 4.600 італійців, 3.500 іспанців і 1.300 китайців. Досліджено найрізноманітніші сторони психіки, інтелект, здібність до сприймання, естетичне сприймання, музикальність, стомливість у результаті розумової праці і т. д. і загальний висновок, до якого примушений прийти Гарт, такий: *„дотепер нема ніяких даних, які б дали право твердити, що справді існують духовні расові відмінні“*. Ті чи інші відмінні можна цілком звести до соціальних відмін і нема ніяких підстав говорити про наявність природжених расових відмін. Загалом кажучи, можна було б не покликатися на праці експериментально-психологічного характеру, щоб спростувати фашистську спекуляцію. Адже вся практика переможного соціалістичного будівництва найкраще спростовує фашистське базікання про неповноцінність рас. А вже десятки національностей, які за царизму катастрофічно зменшувалися числом, вимирали і вироджувалися, і яких ідеологи царської Росії розглядали як нижчу расу, породу людей, призначену хіба тільки для нелюдської експлуатації, — всі ці національності в умовах лєнінської національної політики й соціалістичного будівництва буквально ожили залучені до нашої господарської і культурного будівництва роблять величезні успіхи, дають безліч активних і культурних будівників соціалізму, ударників, нову радянську інтелігенцію. Взьмімо для прикладу хоч би радянські республіки Середньої Азії. 1914 р. промислова продукція республік Середньої Азії дорівнювала 2'9 млн. карб., 1932 — 950 млн. карб. Потужність електростанцій виросла у 12½ раз. 1913 р. промислових робітників було 19.000, 1932 р. — 295.000 з них 169.000 тубільців місцевих національностей. За першу п'ятирічку загальна посівна площа зросла на 48%. Якщо 1912—1917 рр. в Середній Азії було лише 11.800 плугів, то 1929—1932 рр. це число збільшилося до 332.250 шт. А нові промислові підприємства! А Турксибі! А МТС, колгоспи, радгоспи! Не дивно, що на основі цих грандіозних господарських досягнень бурхливими темпами зростала і культурність людності. Ось цифри (в процентах) письменності людності.

	Перед рево- люцією	1932 рік
Узбекистан	1,6	60
Туркменістан	0,7	50
Таджикистан	0,5	25
Киргизія	0,5	53
Кара-Калпакія	0,3	24

Замість 460 царських колонізаторських шкіл ми маємо тепер в республіках Середньої Азії 32.000 шкіл, тисячі дитячих садків, 32 виші з 25 000 студентів (з них понад 50% — представники місцевих національностей) Зростає радянська інтелігенція, ростуть і кількісно і якісно література та мистецтво цих республік, зростають кадри інженерів, агрономів, лікарів, учених. Таких прикладів можна подати безліч, бо нечуваний в історії людства розквіт в умовах переможного будівництва соціалізму переживають усі національності, навіть наймалочисленніші та окрайні.

Ці факти зайвий раз показують, чого варта мерзенна фашистська балаканина про природжену „расову нерівноцінність“ людей

А в тім фашисти не можуть з цією неповноцінністю і самі звести кінці з кінцями. Наприклад, німецьким фашистам доводиться визнати наявність декількох „расових субстанцій“ в Німеччині. До лав націонал-соціалістичної партії їм треба завербувати не тільки яскравих представників „нордичної“ раси: вони спрямовують потоки соціальної демагогії на дрібно-буржуазних представників різних „расових груп“. Отже третирувати (ганьбити) всіх їх без застережень як представників нижчої частини людства незручно. І ми бачимо спроби висвітлити справу так, що, мовляв, нерівноцінність треба розуміти, як „своєрідність“ різних „расових груп“. „Чи є людина іншої раси краща або гірша проти нас, з цього приводу по суті справи висновку зробити неможливо... Люди і народи можуть виконати своє призначення в цілому Світотворенні тільки якщо вони цілком живуть за своїми власними законами, вкладеними в них спадщиною предків“ — пише фашист Грос в газеті „Фелкишер беобахтер“.

Свого часу Енгельс влучно показав, чого варті всі розмови про особливу обдарованість германської раси, в зв'язку з питанням про роль германських племен в історії Європи. Енгельс показав, що зовсім не тому, що германці своїми расовими властивостями були „вищі“, а римляни „нижчі“, германці вийшли свого часу на арену історії. „Але в чому полягав той таємничий, чарівний засіб, з допомогою якого германці надхнули нову життєву силу в тіло умираючої Європи. Чи була це особлива, природжена германському племені чудодійна сила, як це вигадує наша шовіністична історіографія? Зовсім ні... Відмолодили Європу не їхні специфічні національні особливості, а просто... їхнє варварство, їхній родовий суспільний лад... Все, що германці прищепили з життєвого і животворчого до римського світу, було плодом варварства. Справді лише варвари здатні відмолодити світ, отруєний умираючою цивілізацією. І вища ступінь варварства, до якої дійшли германці перед переселенням народів, якраз найбільше сприяла цьому процесові. Цим пояснюється все“ (Енгельс. „Происхождение семьи, частной собственности и государства“, вид. 1933 р., стор. 185—6).

Всі „вчені“ міркування дипломованих лакеїв українського та німецького фашизму є „теоретичний вступ“, щоб довести необхідність розправи з революційним пролетаріатом і орієнтації на інтервенцію проти СРСР.

Розпалюючи зоологічний шовінізм та антисемітизм, нацьковуючи дрібну буржуазію на революційний пролетаріат, український фашизм водночас цілком одверго виявляє себе, як агентуру куркульства. Рудницький веде широкі розмови про високі расові особливості „українського селянства“ і про його расовий інстинкт. Ці расово-теоретичні міркування кінчаються відвертою вимогою збудувати куркульську державу; основне завдання за Рудницьким — це: „зорганізувати політично українське селянство і на цій тривкій основі збудувати велику селянську державу... прищепити здорові зразки справді європейської культури до суто арійської основи української простонародної культури“. Як цим шляхом намагалися рушити різні Яворські, Бадани, Демчуки та їм подібні шпигуни та контрреволюціонери, ми добре знаємо.

Приховане расистською термінологією вихваляння українським фашизмом куркульства знову таки дуже зближує український фашизм з німецьким. Як відомо, німецький фашизм, запровадивши для безземельних та малоземельних селян найсправжнішу панщину (так званий гейерлінг-систем), водночас посилено утворює куркульську знать, „вільні спадкові двори“. Куркульські „Хатегофе“ („обведені парканом двори“) повинні стати базою фашистської диктатури всередині країни, повинні утворити продовольчу базу на випадок війни. Німецький фашизм проводить, як відомо, політику всебічної підтримки і зміцнення куркульства. Все це має також свій расово-теоретичний відбиток в численних „дослідженнях“ типу книги „імперського селянського вождя“ Дарре „Селянство як життєве джерело нордичної раси“, „Селянство джерело відсвіження крові нашого народу“, „Ми повернемо селянинові свідомість шляхетності його крові і підбадьоримо його, щоб він в погордому самостворенні міг давати життя одній дитині по одній“ (Рехенбах), „Третя імперія буде селянською державою або загине“ (Метцнер). (Ці висловлювання надруковані в фашистському „Над.-соц. щомісячнику“ № 48. 1934 р.).

Такими твердженнями рясніють сторінки уніфікованої фашистської преси. Орієнтуючись на куркульство і вихваляючи його „високі расові властивості“, українські та німецькі фашисти водночас не шкодують найтемніших фарб, щоб схарактеризувати „низькі расові властивості“ революційного пролетаріату.

Рудницький, Донцов і Ко твердять, що класової боротьби нема. На їхню думку, класова боротьба це просто вияв расової неоднорідності, це форма расової боротьби всередині даної нації. Рудницький з цього приводу висловлюється, так: „Українці—це типовий дрібно-хліборобський, селянський нарід, з нікчемними останками (зглядно початками) інших псевдоклас, великих земельних власників (1%), міщанства (2%), робітничого пролетаріату (3%), все це максимальні цифри. Сливе всі великі земельні власники, сливе вся буржуазія, подавляюча більшість міського пролетаріату на Україні—це не Українці, а чужинці, з правила завзяті вороги емансипації українського народу“...

Не говорячи вже про те, що цифри, позані Рудницьким,—це нехабно-брехлива фальшивка, цікаво відзначити дві тенденції, які цей фашист намагається протягти в поданому абзаці. Це, поперше, славлена теорія безбуржуазності української нації! А подруге, спроба показати, що український пролетаріат, революційну рішучість якого соратники Рудницького добре відчули на власній ший, є чужим „расовим ядром“, і його класова пролетарська ідеологія є вияв чужої „расової психології“.

Знову ж таки зворушлива єдність в думках з німецькими фашистами. Гітлер, як відомо, на Нюрнберзькому з'їзді націонал-соціалістичної партії підкреслював існування „різних расових субстанцій“ в німецькому народі. Курт Ростен—один з новоявлених расових тесретиків німецького фашизму—описує низькі расові властивості східно-європейської раси: „Східна людина дуже негарна, але гірше всього те, що моральні властивості її далекі від шляхетності і порядності. Вона не здатна до великих думок і зльоту фантазії. Вона не любить риску...“ і т. д. Перелічивши цілий ряд подібних „властивостей“ „східно-європейської людини“, Ростен несподівано приходить до висновку: „В Німеччині ця раса дуже поширена. А що цій расі невластива любов до землі, люди, що до неї належать, легко кидають землю і саме з них вербують німецьких промислових робітників“. І вже цілком логічно з цієї концепції випливає, що більшовизм—це вияв „низьких расових властивостей“ гіршої частини людства“. Цю концепцію розвиває німецький біолог фашист—Ленц (згадуючи баварську радянську революційну армію), про це пише американський расовик Стоддарт, Г. Гюнте (вагажок німецьких антропологів фашистів) заявляє що: „більшовизм... означає дальше прочищення азійської крові в Європу і є отже з расового погляду гунським і монгольським нападом Азії на Європу“. Нарешті А. Розенберг в „Міфі ХХ століття“ пише що: „більшовизм означає повстання монгольців проти нордичних культурних форм, він є потяг до степу, є ненависть кочовника до індивідуальності, означає спробу взагалі відкинути Європу“ (стор. 111).

Зовсім „за Рудницьким“, який теж оголошує потяг до „Червоного універсалізму“ расовою властивістю „москальського пролетаріату“ та „євреїв“. Такі внутрішньополітичні настанови фашизму. Така його „філософія історії“. Терористична

диктатура фінансового капіталу знайшла своїх ідеологів і „теоретиків“ в особі расовиків та антисемітів.

Але не тільки внутрішня політика фашизму має свій вияв в термінах расової теорії, зовнішня його політика, його настанова на інтервенцію проти СРСР та відірвання України від СРСР,—все це також має свій расово-теоретичний вияв.

Україна в планах міжнародного імперіалізму посідає чільне місце. „З переходом партії до здійснення суцільної колективізації і ліквідації куркульства як класу, українська націоналістична контрреволюція особливо пожвавила свою контрреволюційну роботу. Беручи до уваги питому вагу України в народно-господарському балансі СРСР та її роль аванпосту Радянського Союзу на Заході, сюда, насамперед, спрямували свою увагу та апетити польські пани, німецькі імперіалісти, англійські твердолобі та інші інтервенціоністські елементи, збираючи і фінансуючи українську націоналістичну контрреволюцію, розглядаючи відрив України від Радянського Союзу, як створення бази для відновлення влади поміщиків та капіталістів у всьому СРСР. Окрилене активізацією всього антирадянського фронту пожвавило свою діяльність українське націоналістичне контрреволюційне охвістя за кордоном—різні Коновальці, Лавицькі, Шептицькі, Донцови, Скоропадські, Полтавці-Остраниці та інші кати трудящих України“ (П. Постишев. Промова на листопадовому пленумі ЦК та ЦКК КП(б)У).

Прихід до влади Гітлера спогнив надіями як зарубіжних українських фашистів, так і їхню агентуру в УСРР, активізував увесь антирадянський фронт. Контрреволюційне українське охвістя також з радістю вітає плани японської бояччини та фашизму. Показово, що після окупації Манчжурії там відразу ж почали виходити контрреволюційні український журнал „Листи з Далекого Сходу“ і газета „Манчжурський Вісник“. „Японія в Манчжурії і Гітлер в Берліні—це залізні об'єми, якими охоплено із Сходу, і з Заходу російського спрута. Марксистсько-більшовицька атака ліквідована. Зачинається контрнаступ“,—пише фашист Донцов в фашистському журналі „Вістник“ (1933 р. № 4).

Усі ці сподівання і надії міжнародної контрреволюції і передусім німецького, українського та японського фашизму мають свій расово-теоретичний і геополітичний * відбиток.

Ми вже знаємо, як Грушевський ще 1918 р. протягав руку німецьким інтервентам, с проводжуючи цей жест широкими розмовами про схожість „расової психології“ українців і німців. Ми бачили, як зворушливо вихваляє Рудницький високі властивості нордичної раси.

Ту саму орієнтацію на нордичну расу, а, коротко кажучи, на німецький фашизм, ми знайдемо і в пианнях Донцових, та йому подібних. Щоправда, Рудницький і Ко повадили схрещуватися з нордичною расою, не спигавши свого, господаря, бо німецькі фашисти, ініціюючи інтервенцію проти СРСР і підтримуючи плани відірвання України, мотивують це в частині расової теорії якраз тим, що слов'яни і зокрема українці є *нижча раса*, нездагна існувати без німецького керівництва. „Український нарід, як нижча раса, не може існувати без німецької організованої і керівної влади“—пише А. Розенберг. Те саме пише Гітлер, говорячи, що всю слов'янську державність утворили німецькі елементи: „Чудовий приклад тієї величезної державної ролі, яку здатні відігравати німецькі елементи, коли вони діють серед нижчої раси“. Треба взагалі підкреслити, що все це характерне для фашистів вихвалювання нордичної раси та малювання темними фарбами низьких расових властивостей інших рас і передусім „східно-балтицької раси“ (до якої, на думку расовиків, належить в основному людина СРСР), політично означає ніщо інше, як заклик до інтервенції. І це такою ж мірою, як і міркування расових теоретиків про низькі расові властивості „кольорових рас“ є спроба наукоподібно виправдати політику колоніального розбою, запроваджвану імперіалістами. Чого вартий, наприклад, опис властивостей східно-балтицької раси соратника Гютнера д-ра Дітера Герхарда: „Східно-балтицька раса неповоротлива, тупа, замкнена, недовірлива, вимагає твердого управління...

* Геополітика—це псевдонаукове вчення про географічну зумовленість політичних явищ, що має яскраво виявлений імперіалістичний характер.

ці властивості разом з жорстокістю та лукавством роблять східно-балтицьку людину дуже схильною до більшовизму. Східно-балтицька людина не відзначається моральністю; статевий інстинкт виявляється у неї в огидливих формах, крупний гріх, спільність жінок... Нема сумніву, що східно-балтицька раса схильна до розпусу і комунізму". А подібних „характеристик", що правлять за „теоретичне" угрунтування інтервенції, можна подати безліч. Цікаво, що німецькі фашисти, виходячи із спільності своїх політичних настанов з планами японського імперіалізму, поспішили оголосити японців... „арійцями Далекого Сходу" і відразу ж знайшли з ними расове споріднення. Щоправда, японським імперіалістам та фашистам расизм аж ніяк не чужий. Відомий Садао Аракі у своїй статті „Завдання Японії в епоху Сіово" в розділі „помилова філософія про відсутність відмін" так формулює погляди японського расизму: „якщо тут неснує великої різниці між людьми щодо зовнішнього вигляду, то все ж існують відмінні, визначувані расовою приналежністю і національністю. У нас, у японців, є свої властивості і своя мета, а в китайців свої особливості. Такі ж відмінні і серед інших держав... Ідеї про відсутність відмін ми визнати не можемо". Відчувши несподіване „споріднення душ" і схожість „расової психології", українські фашисти поїдали виквалити японських імперіалістів високі властивості японської культури і т. д. Отже ми бачимо, що політичний ланцюжок, який зв'язує до купи німецький фашизм, українську контрреволюцію та японський імперіалізм в їхньому наваганні до інтервенції проти країни переможного соціалізму, приводить і до формулювання схожих „расово-теоретичних" побудовань. Расово-теоретичну термінологію використовують для сформулювання контрреволюційних інтервенціоністських прагнень міжнародно імперіалізму.

Свого часу Енгельс глузував з „патріотичних фантазій", якими прикривається німецька воячина в своїх спрямуваннях. Надзвичайно свіжо звучить в наші дні Енгельсова іронія: „Судьба вже потурбувалася про те, щоб все це могло здійснитися. Романські племена перебувають в стані швидкого занепаду; так наприклад, іспанці та італійці вже майже цілком загинули; французи в даний момент також переживають розпад. З другої сторони слов'яни цілком нездатні до справляння сучасного державного будівництва. І всесвітньо-історичний процес засудив їх на германізацію, при чому відомою Австрії знову належить роль найважливішого знаряддя провидіння". (Енгельс. По Рейн. Сочинения Маркса и Энгельса том XI. ч. II, стр. 7)

Спробуємо змислити підготовку імперіалістичної війни та інтервенції проти СРСР, що прикривається расовою аргументацією, блискуче викрив *тов. Сталін* у своїй доповіді XVII з'їздові ВКП(б): „Треті думають, що війну повинна організувати „вища раса", скажемо германська „раса", проти „нижчої раси", насамперед—проти слов'ян, що тільки така війна може дати вихід з становища, бо „вища раса" покликана запліднювати „нижчу" і владарювати над нею. Припустимо, що ця дивна теорія, яка так само далека від науки, як небо від землі,—припустимо, що цю дивну теорію перевели на практику. Що з цього може вийти? Відомо, що старий Рим так само дивився на предків нинішніх германців і французів, як дивляться тепер представники „вищої раси" на слов'янські племена. Відомо, що старий Рим третирував їх „нижчою расою", „варварами", покликаними бути у вічній підлеглості „вищій расі", „великому Римові", при чому,—між нами будь сказано,—старий Рим мав для цього деяку підставу, чого не можна сказати про представників нинішньої „вищої раси". А що з цього вийшло? Вийшло те, що не римляни, тобто всі „варвари", об'єдналися проти спільного ворога і з громом повалили Рим. Постає питання: де гарантія, що претензії представників нинішньої „вищої раси" не приведуть до тих же сумних результатів? Де гарантія, що фашистсько-літературним політикам у Берліні пощастить більше, ніж старим випробуванним завойовникам у Римі? Чи не вірніше буде припустити протилежне?"

Наша характеристика „расово-теоретичного угрунтування" інтервенціонізму була б неповна, коли б ми не згадали про геополітичний додаток фашизму. Геополітика — це псевдонаукове, імперіалістичне вчення про зв'язок політичних подій з земними просторами. „Геополітика" — вчення про географічну зумовленість політичних явищ. Ідеологічно загострилася і виділилася в окрему наукову систему геополітики тільки завдяки ідеологічним струсам, зв'язаним з імперіалістичною війною та революцією в Німеччині. Катастрофа німецького імпері-

лізму, втрата колоній, більше як десятирічна ізоляція Німеччини в наслідок блокади та інфляції — все це привернуло увагу видатних німецьких географів до взаємовідношення між державою і середовищем...» (Радо. БСЭ).

За основоположника геополітики можна вважати відомого німецького географа Ратцеля і шведа Челлена. Геополітики розглядають державу, як якусь надіндивідуальну істоту, складену з властивостей „народу“ та території. Властивості території (географічне місце, ландшафт, клімат, ґрунт, рослинність і т. д.) за думкою геополітиків якось таємничо оформлюють і все „державне ціле“ і весь „характер народу“, визначають політику держави і т. д. Всю політичну історію народу „географічно зумовлено“. Вже з цієї схематичної характеристики для нас ясно, що логічно геополітика найщільніше зв'язана з расовою теорією. Її географічний додаток. На це у нас досі чомусь не звертали уваги, тим часом як цілком очевидно, що расистське „Blut und Boden“ (Кров і ґрунт) і геополітичний „вплив території на все обличчя народу“ — це ягідки з одного куща. Расові теоретики вважають всі фізичні і психологічні ознаки людини за „природно зумовлені“, геополітика намагається цю „природність“ конкретизувати. І так само як расова теорія із своїми „природними“ законами розвитку людства приходить до суцільної біомістики, так само геополітика при всій своїй показовій „природності“ приходить до питання про вплив території на характер держави, до таких же суто містичних уявлень. І не випадково ці дві рідні сестри стали вірними служницями фашизму. Ультра-реакційний, імперіалістичний характер геополітики не менш очевидний, ніж фашистський характер расової теорії. Український фашизм давно відчув цей зв'язок між геополітикою і расовою теорією, і український фашист Рудницький протягом багатьох років розвивав паралельно і расову теорію, і націоналістичну, геополітичну концепцію. „Будова земної поверхні, вплив підсоння, рослинних і звіринних плодів краю будують тіло народу, що в цій країні живе. Тілесні різниці між расами і народами походять тільки звідси... Через людську психіку усі ці природні чинники обумовлюють ціле духовне єство народу, цілу його діяльність“... Фактори ці, за Рудницьким, мають „непереборний вплив на людину“. Це настановне твердження ми знаходимо в тій же книзі Рудницького в розділі, сама назва якого говорить за себе: „*Націоналізм і територія*“. Вся політика даної нації повинна, за Рудницьким, спиратись на „географію рідної країни“. За його думкою незнання географії і геополітики привело петлюрівський уряд до згубної франкофільської орієнтації, тимчасом як цілком очевидно, що орієнтуватись треба на Німеччину та Англію. Ще за часів імперіалістичної війни Рудницький послужливо „пропонував“ Україні німецькому імперіалізму. Пізніше, плазуючи перед англійськими твердоголами і німецькими імперіалістами, цей фашистський наймит найпривабливішими фарбами малював перспективи „колонізації“ України. Намагання збудувати „самостійну“ куркульську Україну набрало у Рудницького адекватного* географічного виразу. В своїй праці „Проблеми географії України“ він не раз говорить про „тектонічно-морфологічну самостійність** України“, про „кліматичну самостійність України“ і т. д.

Ця географічна „самостійність“ України є, за Рудницьким, геополітична основа українського націоналізму в його намаганні до побудови „самостійної України“.

На цій „морфологічній, самостійній території“ України збереглася „суто арійська“ українська раса, в чистішому, ніж будь де в Європі, вигляді.

Ці націоналістичні міркування є прелюдія до дальших його міркувань про „природні кордони“ України. Вірний служник німецького та польського фашизму без застережень включає в „природні кордони України“ і Крим і Кавказ. Навіть більше, апетити цього „націлювача“ такі великі, що він розгортає перед міжнародним імперіалізмом таку „спокусливу“ картину колонізації СРСР: „географічне становище відкриває світле майбутнє української колоніальної експансії***. Підкавказзя і степові області над Нижньою Волгою та Уралом є власне з культурного погляду нічим багатством“... Далі йде Кавказ, Закавказзя і навіть Туркестан та

* Адекватний—відповідний.

** Морфологічна тектоніка розглядає наслідки зрушень і змін в земній корі і процеси горстворення.

*** Експансія—поширення (кордонів, впливу і т. п.).

Середня Азія — „Ура нашк-й народ може зійти також досить сил, щоб покине не суцільний ряд колоніальних просторів від Каспію до Тихого Океану переворити на суцільну смугу української національної території в тисячі кілометрів завдовжки і сотні кілометрів завширшки“. Апетити, як бачимо, солідні. Водночас з погляду геополітики і „природних кордонів“ України Рудницький переглядає політику петлюрівських самостійників, відзначаючи, що в першу чергу український націоналізм повинен закріпити за собою Чорноморський берег, який „в виду вічної грози з півночі“ є „одиноким надійним вікном в Європу“. Подібні імперіалістичні, фашистські погляди Рудницький розвивав в ряді своїх статей в УСРР під крильцем націоналістичної, контрреволюційної банди, яка орудувала справами української Голознауки—Яворського, Коника, Озерського і К⁰, з благословення Скрипника, навколо нього утворилася ціла націоналістична шкідницька школа географів (Герінович, Дубняк і К⁰), яка пропалагувала в дещо „обережнішій“ формі погляди свого „вождя“. В цілому ряді підручників географії, журнальних статей і т. д. протягувалася контрреволюційні, фашистські погляди Рудницького. Шкідлива робота цієї компанії фашистів та шпигунів позначилася і на галузі картографії, утворенні географічної термінології і т. д.

Ми не можемо спинитися на цьому докладно. Нам важливо підкреслити, що всі ці геополітичні настанови Рудницького і К⁰ найщільніше зв'язані з расовою теорією українського фашизму і є його необхідний додаток.

Політична суть всіх цих геополітичних міркувань цілком ясна. Нам хотілось би тут нагадати про ту блискучу, глибоку критику, яку здійснив свого часу Маркс і Енгельс теорію „природних кордонів“, яка становить складову частину всяких геополітичних поглядів. Енгельс показав (в статті „По і Рейн“), що під вимогу географічного „природного кордону“ під вимогою „що Рейн треба захищати на По“ криється вимога певного політичного, військового кордону. „Ми тепер побачимо,— пише Енгельс,— до чого приводить теорія природних кордонів, висунута представниками теорії середньо-європейської великої держави. Те ж саме право, яке Німеччина має на По, Франція має на Рейні. Якщо Франція не повинна прагнути до того, щоб зза доброї військової позиції прислати до себе 9 мільйонів валлонців, нідерландців та німців, то ми не маємо також жодного права прагнути до того, щоб зза військової позиції поневолювати 6 млн. італійців. І цей природний кордон річки По, кінцево кінцем, є лише тільки військова позиція. І тільки тому, говорять нам, Німеччина повинна утримати її... Теорія природних кордонів застосована в Португалії, вимагає розширити цю країну до Пиреней і дозволяє включити всю Іспанію в Португалію. Якщо брати на увагу закони вічної справедливості, то природний кордон князівства Рейсс—Грейц—Шлейц—Лобенштейн також повинен розширитися принаймні до кордонів німецького союзу, або навіть далі його—до По, а може й до Вісли“.

Величезний інтерес становить те, що Маркс, крикучи дурних тевтонських крикунів і баварських провінціальних дворянчиків, показує, що расова теорія зв'язана з теорією природних кордонів*. Я дивлюсь собі з декількох слів викласти теорію, висунути цією газетою¹. За зняттям німецької, всі раси Європи розкладаються. Франція занепадає, Італія повинна вважати себе за виключно щасливу тим, що вона перетворена на німецьку казарму; слов'янським племенам бракує моральних костей, щоб самин уприти собі... і т. д. Далі Маркс пише що „з тих же мі“ виходить думка: що Рейн треба захищати на По і що австрійські позиції на По, Ад джі і Міно уводяться і природний військовий кордон Німеччини проти французького нападу“.

Отже ми бачимо, що вже Маркс і Енгельс піддали жорсткій критиці перші „геополітичні“ спроби і справедливо відзначили зв'язок їхній з расизмом.

В сучасному німецькому і українському фашистському расизмі цей зв'язок виявляється в найзакінченішій формі.

На цьому ми закінчимо розгляд расової теорії німецького та українського фашизму таких близьких „духом“ або точніше своїми політичними настановами.

„Відживаюча буржуазія об'єднується з усіма віджилими й відживаючими силами, щоб зберегти хитливе наймане рабство“ (Ленін). Не маючи сили зберегти

* Маркс и Энгельс. Сочинения. т. XI, ч. II, стр. 119. Мова йде про одну з німецьких газет, що захищала теорію природних кордонів.

це „наймане рабство“ методами „демократії“, буржуазія вдалася до методів терористичної диктатури фашизму. Фашизм у тісному контакті з релігією виконує це завдання, використовуючи для цього всі наймерзенніші засоби, в тому числі і відому расову теорію. Фашистська агентура пробувала, як ми бачили вище, пропагувати расову теорію і в нас, в Радянській Україні.

Аж ніяк не випадковою пропагандою українського расизму займалися і націонал-ухильники. Зрозуміло, вони це робили замасковано, в основному докладно розводячи міркування про „самобутність“ української культури, про стародавні, корінні відмінності в українській культурі від руської, про властивості „української душі“ тощо. Всі ці міркування ми знайдемо в Скрипника і в його школки. Цілковито очевидно, що ідея „самобутності української психології“, месіонізму є ніщо інше як звичайний расово-психологічний мотив. Відомий націоналіст Юринець в одному своєму творі „високим стилем“ виголошує: „Український нарід вічний... від зорі історії і має племінна мудрість, яку не витруїть ніяка катастрофа... Українська нація невідладко ій історичним прадукт, а спадкоємець сутності космосу. Предки України, ті люди, що стояли на грані космосу і суспільства, перенесли цю світову таємницю в маси суспільства... Україна—країна, яка не тільки розвивалась своєрідно, яка не тільки мала особливий національний „дух“, що давав їй патент на історичне існування; Україна своїми коренями глибоко врістає в ті суспільні сили, які скрізь у Європі приносили національне відродження“. (Юринець.—„Павло Тичина“. Книгоспідка 193 р.) Всю цю контрреволюційну, націоналістичну, расову патяканину подзеться під соусом „літературно-критичного аналізу“ творчості одного з українських поетів.

Отже й не дивно, що під крильцем Скрипника й таких літературних критиків, як Юринець і компанія літератори й драматурги націоналісти сміливо й відверто пропагували расову теорію. Нї приклад, націоналіст М. Куліш у своїй п'єсі „Мина Мазайло“ цілком відверто вкладає в уста одного з своїх персонажів, та ще такого, якого він малює „позитивним“,—пропаганду расової теорії, виспівування „української раси“. А націоналіст режисер Курбас ставить цю п'єсу на сцені театру.

Проте, як тільки справа доходить до критики рас то у націонал-ухильників раптом зникає красномовність, зникали аргументи Скрипник, наприклад, говорить в одному своєму творі про теорію нерівноцінності рас. Здавалось би, що тут хоч коротко повинно б було бути зазначено і а політичне значення цієї теорії. Та дарма. Нічого подібного ми в цього оборонця „самобутності українського духа“ не знадемо. Він дозволяє собі лише обмежитися твердженням, що ця теорія здається йому „смішною“. Український націоналізм, український фашизм зробив, як ми вже бачили, спробу підвести „біологічну базу“ під свою контрреволюційну практику, зробив спробу вбити „антропологічний клин“ між трудящими України і трудящими інших частин нашого Союзу. Бажання перетворити Україну на колонію чужоземного капіталу, відкрити їй двері інтервенції, його орієнтація на німецький фашизм—все це позначилося на славленні расовій теорії. Тим часом як банда шпигунів і контрреволюціонерів різних Баданів, Яворських, Озерських, Коників та їм подібних, працюючи на гроші чужоземних розвідок, підготувувала інтервенцію, в той саме час різні „теоретики“ українського фашизму, підфарбувавши стару служницю імпералізму—расову теорію, намагалися підвести „природно-науку базу“ під сподівання і прагнення української буржуазії та куркульства. Але руки короткі!

Українські пролетарі і колгоспники, переможно за проводом компартії та її великого вождя Сталіна в нерозривному зв'язку з трудящими всього СРСР, будуючи соціалізм, розгромили націоналістичну контрреволюцію, її ідеологів та „теоретиків“. За проводом нашої партії неухильно проводячи ленінську національну політику, ми дійшли гігантських успіхів в індустріалізації УСРР, соціалістичної перебудови сільського господарства України, будівництві української радянської соціалістичної культури. Радянська Україна—невід'ємна частина нашого Союзу і пролетарі та колгоспники радянської України, йдучи під прапором пролетарського інтернаціоналізму і далі переможно будуватимуть національну форму і соціалістичну зміст культуру УСРР. Переможна пролетарська революція покладе кінець і панувачню німецького фашизму і викине на смітник історії всі мерзотні породження епохи загнилого капіталізму, в тому числі і расову теорію.

ПО УКРАЇНІ

В ЦР СВБ України

Цього року ЦР СВБ розпочала підготовку до проведення антиріздвяної кампанії ще за 2 місяці до початку цього куркульсько-потівського свята. Два місяці—строк, який цілком забезпечує успішну підготовку та проведення кампанії.

Намічено ряд конкретних заходів, що їх визначено в спеціальному плані кампанії, складеному в ЦР.

Насамперед, надсилається обласним СВБ методиста про проведення кампанії із зазначенням літератури, п'єс, кінокартин та іншого матеріалу для масових художніх антирелігійних вечорів у клубах. Разом з цим також дається обласним СВБ зразковий план проведення кампанії райрадами та осередкам СВБ. Для всіх колгоспних і базових осередків СВБ надсилається методиста про організацію та проведення антиріздвяної кампанії.

Водночас передбачається видати блокнот пропагандиста, антиріздвяні та антикурбанські лозунги, масову листівку на тему „Війна і релігія“, одноденну масову газету та стінгазету, що їх ЦР СВБ намічає видати спільно з газетами „Комуніст“, „Комсомолец України“ та „Пролетарий“.

По радіо організовується радіопересилання під час кампанії, а в різних газетах намічено вмістити статті на антирелігійні теми.

Для практичної допомоги місцям у проведенні кампанії, ЦР СВБ командує своїх робітників у Донецьку, Вінницьку, Чернігівську області та в АМСРР. До підшефних колгоспів та військових частин, а також до підшефної авіаколки надсилається агітбригада. Спільно з ВУРПС та Промрадою організовується виїзди кваліфікованих лекторів у зазначені області.

Успішне проведення антиріздвяної кампанії вимагає багато культурних сил і допомоги від радянських і громадських організацій. Тому за планом ЦР СВБ намічено домовитись з Бюро СНР про залучення до участі в кампанії не менш 500 наукових робітників з яких: по Києву—120, Харкову—100, Сталіно—60, Дніпропетровську—60, Одесі—70, Вінниці—40, Чернігову—35, АМСРР—15 і провести з ними інструктивні наради. Домовитись також з Наркомосвітою, політуправою НКЗ, ВУРПС, Промкооперацією, Житлоспілкою, Шефтовариством Товариством пролетарського туризму про їх участь в антиріздвяній кампанії: дача керівних вказівок, забезпечення МТС, радгоспів, клубів, будинків колективіста, хат-лабораторій літературою лекторами-масовиками, виставками тощо. Про участь театрів у кампанії скласти спеціальний план спільно з профспілкою РОБМИС (роб мистецтва) та УЗП (Управл. зрелищ підприємств).

В порядку перевірки готовості місць до проведення антиріздвяної кампанії намічено вислухати на президії ЦР доповіді Молдавської та Дніпропетровської обласних СВБ, а також провести обслідування деяких підприємств та клубів м. Києва.

До участі в кампанії залучається безвірницький актив та найширші маси, для чого буде проведено ряд інструктивних нарад.

В Харківській обласній СВБ

Крім безвірницького активу, до проведення антиріздвяної кампанії Харківська обласна СВБ намічає за планом залучити 300 студентів з ВУІКО (Всеукр. інстит. Комосвіти), ВУКІЖ'у (Всеукр. інститут Журналістики), Університету ім. Артема, Харк. державн. університету, інституту радянського будівництва та права, Зернового інституту тощо. Для студентів організовується спеціальні короткотермінові семінари. Ці сили головчо будуть використані для проведення антиріздвяної кампанії по заводах, фабриках та житлокооплах м. Харкова.

Погоджуються з інститутами також питання про залучення до проведення лекцій на антирелігійні теми по підприємствах м. Харкова 20 професорів.

Облрада СББ видає до кампанії масову листівку, гасла, плакати, на антиріздвяні теми. По радіо влаштовує дві лекції і читку художньої антирелігійної літератури. До 10 грудня надсилає районам методиста про проведення антиріздвяної кампанії, а також листівку-масовку, гасла, плакати та літературу. Намічено також надіслати до деяких районів людей з облради для практичної допомоги їм у проведенні кампанії.

По м. Харкову організовується два вечори для жінок кустарів з доповідями „Релігія та жінка” з художнім оформленням.

По всіх кінотеатрах перед початком сеансів протягом проведення антиріздвяної кампанії демонструватиметься на екранах антирелігійні гасла.

ПО СРСР.

Похід безвірників імені VII з'їзду рад

Активісти СББ Старо-Павловської ф-ки Павло-Посадського району, Московської області, взяли на себе такі практичні зобов'язання до VII з'їзду Рад:

Вирішено розпочати учбу в двох цехових і загально-фабричних антирелігійних гуртках, організувати ударну безвірницьку бригаду, осередки СББ в двох підшефних колгоспах, збербувати передплатників на 100 примірників газети і журналу „Без'омник”. Безвірники кожного відділу фабрики зобов'язалися подбати за постачання антирелігійною газетою та журналом підшефних робітничих гуртожитків. Вирішено також організувати загально-фабричну стінгазету СББ.

* * *

Виселок ім. Володарського (приміський район Москви) включився в культурно-виробничий похід імені VII з'їзду Рад. Серед зобов'язань—устаткування бібліотеки-читальні в приміщенні колишньої каплиці.

Райрада СББ зобов'язалася улаштувати в бібліотеці антирелігійну виставку та кілька лекцій.

* * *

Безвірницька тваринницька бригада колгоспу „Редуголь” (приміський район Москви), включаючись у похід імені VII з'їзду Рад, зобов'язалася організувати зоотехнічний гурток, підвищити удій корів з 1.000 до 1.500 літрів і зберегти усіх телят приплоду 1935 року.

* * *

У селі Масленіково (Волоколамського району, Московської області) відбулися збори виборців до Рад, на яких робив звіт доповідь про роботу сільради голова її тов. Кокорев.

Колгоспники, що брали участь в обговоренні звіту, зазначили, що в минулому нагазі виборців не виконано і пункт—про передачу церкви під школу.

Збори відзначили відсутність антирелігійної роботи серед населення і потребу посилити її надалі.

* * *

Державний антирелігійний музей у Ленінграді (в колишньому Ісаакієвському соборі) включився в похід імені VII Всесоюзного з'їзду Рад.

Під час виборчої кампанії наукові працівники проведуть у самому музеї та на підприємствах понад 50 доповідей.

Організуються 50 екскурсій трудящих до музею, при цьому 25 екскурсій (для шкіл і житлокоопів) охоплять близько 26 000 чоловіка і будуть проведені безплатно.

Музей бере шефство над 2 найкрупнішими житлокоопами. Він допоможе провести там виборчу кампанію і організує осередки СББ. Крім того, муей надсилає своїх працівників до колгоспів Серадкінського і Опочецького районів.

В музеї і в Будинку антирелігійної освіти відкриваються виставки: „Масова робота на антирелігійному фронті до VII з'їзду Рад”, „Ленінградська Рада в боротьбі за подолання пережитків капіталізму в економіці й свідомості людей” та „Ради в боротьбі за новий побут, проти релігії”.

Вирішено поліпшити антирелігійну учбу при музеї. Кількість слухачів університету вихідного дня буде доведено до 250 (зараз є близько 100), семінару для активу—до 75 і семінару для педагогів—до 40. Організується 5 семінарів на підприємствах.

Участь у вибарах Рад поліпшить масову роботу музею й допоможе антирелігійній роботі на підприємствах Ленінграда і області.

* * *

Юні безвірники Іванівської школи (Ярославський район, Іванівської області) включилися в похід ім. VII з'їзду Рад. Крім загальношкільних зобов'язань вони взяли на себе і зобов'язання по безвірницькій роботі.

Вирішено відвідувати заняття антирелігійного гуртка, завербувати найменш 80 передплатників на газету „Безбожник“, організувати в кожному класі безвірницьку бригаду і провадити в колгоспі антирелігійну пропаганду.

* * *

Учні „Немисінської школи“ (Козельський район, Західної області) вступили в похід ім. VII з'їзду Рад за зразковий учбовий рік і зобов'язалися розгорнути безвірницьку роботу в школі та колгоспі.

Вони підписали договір на змагання з Мериніченською школою, узявши на себе такі зобов'язання: не пропускати занять у релігійні свята і добиватися, щоб батьки у ці дні не робили прогулів; у червоному кутку колгоспу провадити не менш двох разів на місяць голосні читки газети „Безбожник“ улаштувати бесіди, організувати куток безвірника; оздобити школу антирелігійними гаслами і плакатами.

Лист Наркомосу РСФРР про посилення антирелігійного виховання в школах

Наркомос РСФРР надіслав листа за підписом викон. обов'язків Наркома освіти М. Епштейна до всіх завідувачів крайовими та обласними відділами Наркомосвіти.

У цьому листі охарактеризовано стан антирелігійного виховання в школах і дано директиви до посилення антирелігійної роботи в школі. Ось що зазначено про це в листі:

„Наслідки спеціального обслідування, що його провів Наркомос в минулому учбовому році, і матеріали Всесоюзної наради педагогів-антирелігійників, що недавно закінчилася, показують, що на одній з найвідповідальніших ділянок комуністичного виховання—в галузі антирелігійного виховання—робота шкіл останнім часом значно послабля.

Учбовий програмний матеріал використовується з метою антирелігійного виховання дещо недостатньо—випадково і поверхово; найбільш поглиблені форми позакласної антирелігійної виховної роботи часто-густо цілком відсутні; антирелігійну роботу з батьками учнів не провадиться. Учителі і керівники класів кепсько знають своїх учнів з погляду їхнього ставлення до релігії, і ще гірше знають вони про ставлення до релігійних питань дорослого населення, що оточує школу, у тому числі і батьків учнів...

У самій поставі антирелігійної роботи в школі дуже часто спостерігається, з одного боку, аполітичність, через що нерідко навіть учні середньої школи не мають чітких уявлень про класову суть релігії і про її політичну роль, а з другого—недостатнє використання конкретного і переконливого антирелігійного матеріалу.

Краєві й обласні відділи народньої освіти, замість того, щоб своєчасно викрити і запобігти зазначеного послаблення антирелігійної виховної роботи в школі, майже зовсім випустили цю ділянку з сфери своєї уваги і оперативного керівництва. Конкретних вказівок про поставу антирелігійної роботи, стосовно до місцевих умов, з боку крайоблОНО школи не одержують. Інструктори під час своїх відвідувань і обстежень шкіл справою антирелігійного виховання звичайно не цікавляться, в краєвих і обласних педагогічних журналах питання антирелігійного виховання не висвітлюються.

Вважаючи такий стан з антирелігійним вихованням неприпустимим, що заперечує постанові ЦК партії від 5 березня 1931 року, яка зобов'язує вести боротьбу за міцне засвоєння учнями необхідного кола систематизованих знань в цільному й невідривному зв'язку з боротьбою за витримане комуністичне виховання Наркомос зобов'язує всі край-облОНО в найкоротший строк ліквідувати послаблення роботи в галузі антирелігійного виховання учнів і систематичною увагою і конкретним керівництвом піднести цю відповідальну ділянку комуністичного виховання на належну височінь.

З цією метою, в додаток до міроприємств, встановлених наказом по Наркомосу за № 720 від 24 березня ц. р., Наркомос пропонує:

1. Зобов'язати Інструкторів крайових, обласних, районних і міських відділів Народної освіти під час відвідання ними шкіл неухильно звертати увагу на постановку справи антирелігійного виховання, що здійснюється як в зв'язку з класною учбоzo-програмною роботою, так і в позакласній роботі і давати педагогам необхідну в цій справі конкретну методичну допомогу.

2. В крайових і обласних педагогічних журналах систематично висвітлювати місцевий досвід шкільної антирелігійної виховної роботи, звертаючи особливу увагу на виявлення, показ і пропаганду кращого досвіду, кращих досягнень.

3. До крайових учбових книг включити певний мінімум конкретного антирелігійного матеріалу, природно пов'язаного з освітнім краєзнавчим змістом книги і поданого в живій яскравій і переконливій формі.

4. Вжити заходів до забезпечення шкіл методичними підручниками по антирелігійному вихованню (для учителів), що видаються в центрі і відповідними наочними приладами, що їх видають по лінії Наркомосу і ЦР СББ.

5. Дати вказівки школам про необхідність давати шкільним осередкам СББ організаційно-методичну допомогу.

План роботи шкільного осередку СББ

Шкільна комісія Московської облради СББ ухвалила такий взірцевий річний план роботи шкільного осередку СББ:

1. Організувати шкільний антирелігійний гурток із старших учнів для керівництва гуртками ЮВБ.

2. Для правильної організації дозвілля (перерв), вечірок, днів відпочинку утворити бригаду безвірників-запійників і намітити календарний план її роботи; провести 5 вечірок (у вересні, жовтні, грудні, лютому і квітні), 10 перерв і 5 екскурсій; організувати 3 кутки-виставки, 4 кіно-вечірки і т. п.

3. Виділити групу стінкорізів для висвітлення роботи безвірників у стінгазеті, піонерській газеті і в шкільному виданні газети „Безбожник“.

4. Виділити бригаду дошкільної бібліотеки, щоб працювати з антирелігійною пресою, улаштувати бесіди, масові читки, провести передплату на газету „Безбожник“ 100 примірників, щомісячно, поширити на 100 крб. безвірницької літератури на підприємстві, що шефствує над школою і серед батьків, організувати виставку літератури; зібрати і надіслати до села 100 книжок.

5. Перевірити 3 рази протягом року, як провадиться антирелігійна пропаганда в учбово-програмній роботі школи.

6. Провести антирелігійну кампанію за вказівками Ради СББ.

7. Улаштувати для батьків 3 вечори в школі або клубі; провести дома з батьками 50 читок.

8. Налагодити зв'язок з піонерською організацією одної із закордонних країн і з одною радянською школою іншої національності.

9. Організувати соцзмагання з іншою школою свого району і далі на рік перевірити виконання зобов'язань.

ЗА КОРДОНОМ

Збройне повстання в Іспанії і попівщина

На початку жовтня цього року пролетаріат Іспанії під керівництвом комуністичної партії виступив зі зброєю в руках проти фашизму і капіталізму. Червоний прапор повстання запалав над містами і селами Іспанії. Паніка охопила буржуазію і фашистський уряд експлуататорів країни. На допомогу їм, як завжди, поспішила вірна служниця — попівщина.

Закордонна преса писала, що задовго до початку подій попи і ченці почали перетворювати свої „обителі“ на справжні фортеці, запасатися зброєю і підвозити харчі.

Попівщина розгорнула тоді серед населення шалену пропаганду, силкуючись заспокоїти голодний народ, але ця пропаганда далеко не повсюди була успішна. Часто-густо, як приміром у Сама-де-Лянжес, полам ледве вдалося втекти від повсталих проти них трудящих мас.

Повстання спалахнуло з нечуваною силою і швидко охопило значну частину країни. Ніколи ще попівщина не виявляла такої жорстокості, ніколи ще звіряча злість її не зростала до таких розмірів, до яких піднялась вона на цей раз.

Ось що писала одна з французьких газет.

„Два дні тисячний натовп повстанців атакував монастир, розташований поблизу Мезіно-де-Ріо (провінція Вальдолід). Лють мас виявилась у тій мірі, що люди, не зважаючи на смертельну небезпеку, підносили до монастирських стін драбини і з камінням збиралися нагору. Згорі на них падала злива розтопленого олива. Ченці кидали також каміння, але це не зупинило тих, що наступали. Більш того: розлютований натовп щогодини поповнявся новими людьми з неаколичних сіл.

У монастирі засіла уся місцева знать. Там же знаходився поміщик, що перекупив в монастир купчі папери на землі і договори з селянами на оренду землі — саме ті папери, що прирікали селян на голодне, майже тваринне існування. У цих паперах говорилося про 16-годинний робітничий день, про миску супу і про дерев'яні голі нари для сна. Як „протиотруту“ проти утомлення та голоду усім селянам запропоновано було щоденно стояти по дві години на молитвах і сплачувати монастирю особливі щомісячні внески.

Ось чому лють мас скерована була проти попів такою ж мірою, як і проти поміщиків. Атака, що тривала два дні, призвела до того, що попівська „фортеця“ пала. Полум'я видно було далеко навкруги — це палали ненависні для селян документи, палав самий монастир — останній притулок експлуататорів та їх слуг.

Церква благословляє смертні вирони Іспанським революціонерам

Головна французька католицька газета „Ля Круа“ („Хрест“) наводить уривок з папської газети „Оссерваторе Романо“:

„Наполягаючи на тому, щоб винуватці (Іспанські комуністи), були жорстоко покарані, Іспанський уряд діє не тільки за правом, але і за своїм обов'язком. Нація має право оборонятися якнайсуворіше і, коли уряд відмовився б суворо вдарити по організаторах громадянської війни, він тим самим позинен був би взяти на себе відповідальність за нове пролиття крові неповинних жертв“.

Зрозуміло, що „неповинними жертвами“ папа називає тут Іспанських капіталістів, поміщиків і ченців, тобто всіх тих, що віками поневолювали трудящих.

Цей виступ римського папи на оборону Іспанських фашистів, що за допомогою білого терору жорстоко розправляються з революційними робітниками і селянами Іспанії, відкрив новим тисячам робітників і трудящих селян Іспанії очі на справжню класову, експлуататорську контрреволюційну суть релігії та церкви.

І Р И Т И К А І БІБЛІОГРАФІЯ

Ф. О. ЕЩУК. XVII съезд ВКП(б) и задачи антирелигиозной работы. Центр. совет Союза воинствующих безбожников СССР, ОГИЗ, Государственное антирелигиозное издательство, Москва, 1934. ст. 101 ц. 50 коп. Тираж 50. 200.

Зміст книжки: історичне значення XVII з'їзду ВКП(б); розвиток атеїстичного руху в СРСР; революційний рух пролетаріату закордоном і боротьба проти релігії; подолання релігії, як одне з найважливіших завдань другої п'ятирічки; перебудова безвірницьких організацій відповідно постанов XVII з'їзду партії.

Визноски про успіхи атеїзму в СРСР автор робить на підставі перекональних конкретних фактів, наводячи статистичні дані, використовуючи досить нові матеріали (1931 — 1933 р.р.)

У розділі „Ідея штурму вперіває в свідомості мас“ автор показує, як у капіталістичному світі в умовах жорсткішої економічної кризи і загальної кризи капіталістичної системи зростає революційний рух трудящих мас, зріє їх революційна свідомість.

Автор, подаючи приклади зростання безвірництва в країнах капіталу, не обмежується даними про Європу та Америку, а наводить відповідний матеріал про Китай, Японію та Індію.

Розглядаючи питання про підготування імперіалістичними державами нової світової війни і інтервенції проти СРСР, автор подає розгорнений показ спільки релігії з фашизмом у Німеччині та в Японії, того, як імперіалісти використовують усі релігії та їх керівників для придушення пролетарського революційного руху.

Досить вдало побудовано розділ „Подолання релігії — одне з найважливіших завдань другої п'ятирічки“. Базуючись на положеннях доповіді тов. Сталіна на XVII з'їзді партії і на резолюціях з'їзду, Ф. Оещук цифрами і фактами доводить, що боротьба з релігією далеко ще не вивершена, і формулює завдання, що стоять перед організаціями СВБ у другій п'ятирічці.

Останнє питання, що на ньому автор *концентрує* увагу читачів, — це необхідність *організаційної* перебудови всіх ланок спільки бойовничих безвірників СРСР, — ліквідації канцелярсько-бюрократичних методів керівництва безвірницьким рухом і перебудови антирелігійної роботи відповідно директив XVII з'їзду та вказівок тов. тов. Сталіна і Кагановича.

Але брошура має низку важливих недоліків, які треба відзначити. По перше, в автора випало питання про зміст антирелігійної пропаганди, про *методи* її, про *піднесення її ідейно-теоретичною рівня*. Автор про це лише згадує на самому кінці брошури в кількох рядках, обмежуючись загальною фразою про потребу піднести ідейне озброєння організацій СВБ на рівень постанов XVII з'їзду, але чогось конкретного зовсім не подає, як це він робить, розглядаючи цілий ряд інших питань у своїй брошурі. Це дуже важлива прогалина, недолік книжки. Потім у брошурі є кілька невдало зформульованих, або просто невірних тверджень, як приміром: „религия об'являет себя врагом всякой науки, всякого знания“ (стор. 63). Це твердження, безумовно, невірне, бо, поперше, релігія не „оголошує“ себе ворогом знання, а *приховує* цю ворожність, іноді навіть маскуючи її прикриттям псевдонауковості, а подруге, і буржуазна наука цілком мириться з релігією, пристосовується до неї, іноді перебуває у щільній спілці з нею. *Ворогом релігії є пролетарська наука*, що стоїть на позиціях діалектичного матеріалізму Маркса — Леніна — Сталіна. Пролетарська наука непримиренно ворожа релігії навіть у найвитонченіших її формах, тоді як буржуазна наука, стоячи на позиціях ідеалізму, часто змикається з попівщиною не тільки ідейно, але й прак-

тично. І релігія ставиться одверто вороже, непримиренно саме до справжньої, матеріалістичної науки і знання.

На стор. 112, розповідаючи про відхід колгоспників від релігії, автор пише: „убедившись наглядно во вздорности религиозных примет, колгоспники и многие единоличники работали и на „Егория“ и на „Николу“, и на „Троицу“. и на „Духов день“.

Виходить з тексту, що колгоспники порвали з релігією, релігійним побутом лише в наслідок вдалого проведення сверхраннього засіву. Це — спрощенство, звуження значно глибших і складніших справді причин масового відходу від релігії. Ці недоліки треба взяти на увагу, щоб виправити їх. В цілому ж брошура т. Олещука буде корисною для масового читача. Вона в пригоді буде також для антирелігійників-агітаторів та пропагандистів.

П. ЗАРИН. *Политическая маскировка религиозных организаций.* Центральний совет Союза воинствующих безбожников СССР ОГИЗ, Государственное антирелигиозн. издат. Москва 1934 р. стор. 106, ціна 90 коп. Тираж 20. 200.

Тема про політичне маскування релігійних організацій надзвичайно актуальна. Зібрати відповідним чином систематизований яскравий, конкретний матеріал про маскування класових ворогів у релігійному одязі, на конкретних переконливих прикладах показати, як церковники й сектанти діють тихою сапою, до яких хитрих маневрів вони доходять у своїй шкідницькій підривній роботі на фабриках, заводах, у радгоспах, колгоспах, валяючи куркульську суть, контрреволюційне обличчя „тихих“, „солоденьких“, „святих“ проповідників у рясах і без ряс — це значить показати ворога таким, яким він є в дії на певній конкретній ділянці боротьби.

Але цій основній вимозі брошура якраз не відповідає. Автор зовсім майже не навішав конкретного матеріалу про нові форми діяльності релігійних організацій їх керівників та активу про форми „тихої сапи“, зосередив увагу на підбиранні зовсім застарілого матеріалу про політичне маскування релігійних організацій, найбільше в роки 1917 — 1928.

До того ж і цей фактичний матеріал у книзі подано безсистемно і тому орієнтуватися в ньому важко. Автор наводить десятки прикладів контрреволюційної роботи церковників і сектантів, і не завжди вказує, коли саме, тобто в якій конкретній історичній обстановці був той чи інший факт контрреволюційної діяльності церковників і сектантів.

Інтерпретація поданих у книзі фактів політичного маскування релігійних організацій, спроби теоретично узагальнити ці факти теж *вкрай невадкові.*

Автор не тільки плутає хронологічні дані, на одній сторінці заперечує те, що сказав на попередній, але й не знає навіть деяких елементарних питань, у наслідок чого у вступі (стор. 3 — 11), у розділі другому (стор. 13 — 17) автор припустився ряду політично невірних і тому шкідливих формулювань. Саме *ідейно-політичним своїм рівнем* книжка П. Заріна ніяк не відповідає вимогам, що ми їх повинні пред'явити до книжок, що виходять під маркою Центральної ради Спілки воєнних безвірників СРСР.

Зупинімось на кількох прикладах політично невірних, а то й прямо політично шкідливих формулювань та тверджень автора.

Розповідаючи про розвиток соціалістичної промисловості, транспорту, про швидкий розвиток колгоспів, ліквідацію куркульства як класу на основі суцільної колективізації, перебування побуту на соціалістичних підвалинах, автор зазначає: „... указанные успехи вызывают новую волну лобовой атаки церковно-сектантских организаций против советской власти и социалистического строительства (1927 — 1930 г.) К этому времени относится целый ряд активных антисоветских выступлений церковно-сектантских организаций“.

Далі йде цілий ряд прикладів контрреволюційної роботи церковників і сектантів головню 1928 і 1929 років. Отже, за автором виходить, що ліквідація куркульства як класу, на основі суцільної колективізації відбулася до 1927—1928 років, тобто до початку першої п'ятирічки, що, безумовно, невірно.

На стор. 11 автор націоналістичну петлюрівську і фашистську контрреволюційну організацію „Союз визволення України“ — це знаряддя української буржуазії й куркульства та польського фашизму і імперіалізму — чомусь подає як контрреволюційну церковно-буржуазну організацію. За такою настановою автора

виходить, що релігія і церковні питання були ледве чи не центральною програмою буржуазно-фашистської, інтервенціоністської контрреволюційної організації „Союза визволення України“. Таке означення може тільки дезорієнтувати читача.

В іншому місці (стор. 17) автор говорить: „автокефальная церковь служит опорной базой борьбы петлюровцев против советской власти“ або: „В 1931 г. (т. О. Ч.) мы видим деятелей автокефальной церкви Украины во главе с вождем ее Чеховским в рядах контрреволюционной, антисоветской организации, известной под названием „союз освобождения Украины“.“

Незважаючи на те, що автор писав свою книжку через 3 роки після закінчення процесу СВУ, де з вичерпною ясністю виявилася націонал-фашистська, імперіалістична і куркульська суть автокефальної церкви, як знаряддя СВУ, як знаряддя інтервенції світового капіталу проти СРСР, автор подає автокефальну церкву лише як „опорную базу борьбы петлюровцев против советской власти“. Отже тут цілком *злавлено* імперіалістичний, фашистський характер СВУ та одного з її знарядь — української автокефальної церкви. Політична шкідливість поданої П. Заріним інтерпретації української автокефальної церкви цілком ясна.

Не можна не відзначити і того, що автор говорить про діяльність української автокефальної церкви на чолі з Чеховським та про діяльність СВУ в 1931 році, а проте, як усім відомо, українська автокефальна церква самоліквідувалася ще в лютому 1930 року, а процес СВУ був там у березні 1930 р. і тому у 1931 році ніяк не можна було бачити ні Чеховського на чолі діячів автокефальної церкви, ні самого СВУ, уже ліквідованого органами ДПУ та радянським судом.

На сторін. 39 своєї книжки автор твердить, нібито головами деяких церковних рад в СРСР 1928 року були робітники, „которые являются общественниками и активистами советских государственных органов и общественных организаций“. Далі автор наводить ряд прикладів: „Так, в Голутвине (Московский обл.) председателем церковного совета в 1928 г. был рабочий чугунно-литейного цеха Голутвинского завода Воронков, являвшийся одновременно членом горсовета, председателем его кооперативной секции и членом правления местного рабочего кооператива“.

Автор тут робить і перекручення фактів, і наклеп на робітничий клас.

Замість показати, як *активні церковники і сектанти в відсталіх робітників* або пристосованський авантюристичний елемент іноді пролазить в члени міських ради, кооперативу, місцевого і т. ін., автор так формулює свої міркування і подає до них ілюстрації, що читач неминуче повинен дійти висновку, буцім у нас може бути справді „передозий“, „активний“, „громадський діяч-робітник“, що водночас керує релігійними громадами. Якщо в нас і бувають випадки, коли до церковних громад потрапляють одурені церковниками та сектантами окремі відсталі робітники, то їх ні в якому разі ми не можемо називати *ані активістами, ані громадськими діячами, а тим більш не можна називати „радянським активістом“* дворучника, що навмисно, для шкідництва проліз в органи радянського будівництва.

Політично шкідливу безграмотну плутанину знаходимо і на стор. 46, де автор зазначає, що в Середньо Волзькому краю, ЦЧО та інших областях, „подавляющее большинство членов церковных советов — бедняки, а кулаки почти отсутствуют“. Зазначивши далі, що відсутність куркулів серед членів церковних рад зовсім не свідчить, що в них керівництво випало з рук куркулів, автор пише: „бедняцко-средняцкие церковно-сектантские советы (??) избираются по указке кулаков и попов из числа послушных им *подкулачников*, которые беспрекословно будут выполнять волю кулаков...“ (підкреслення моє — О. Ч.).

З наведеної тут цитати виходить, що до церковних рад обирають підкуркулів. Так навіщо ж підкуркулів називати „бідняками“, й „середняками“, змішувати їх з основною радянською масою на селі? І, що це за „новітня категорія“ „бедняцко-середняцкие церковно-сектантские советы“?

Політично невірних і шкідливих формулювань, що їх припустився автор книжки, можна привести більше.

А ось кілька прикладів незнання автором загально-відомих з антирелігійних підручників фактів. На стор. 7 автор зазначає, що „исусовы“ и „богородицны“ полки, организованные православными и старослужбескими полами из церковников и монахов“. Це невірно, бо в тих „исусовых“ и „богородицных“

полках були не самі тільки церковники і монахи, а ці полки склалися в основній своїй частині із зайчайних білогвардійських елементів, одягнених лише в попівське вбрання.

На стор. 87 автор чомусь протестантів ототожнює з сектантами і за ним виходить, що Німеччина — країна, багата сектантами, так само, як і Угорщина, Латвія, Фінляндія, Естонія.

Ми не будемо тут більше наводити інших прикладів політичної і загальної неписьменності автора, бо й наведеного тут досить, щоб зробити певний висновок: книжка П. Заріна „Политическая маскировка религиозных организаций“, що її видала ЦР СББ СРСР за редакцією Н. К. Амосова, не може бути рекомендована читачам через цілий ряд політично невірних і політично-шкідливих формулювань, плутаних речень, перекручених фактів та інших хиб, що обезцінюють, зводять на нівець і корисні елементи пророблені автором роботи.

О. Ч.

НОВИНИ АНТИРЕЛІГІЙНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

В. Недельский и Ю. Францов. Миф о страдающем боге (очерк происхождения и развития мифа).

Центр. совет Союза воинст. безбожн. СССР. ОГИЗ, Госуд. антирел. изд. Москва 1934 г., стр. 115, ц. 1 р. 20 к., перепл. 25. Тираж 8.200.

Зміст книжки такий:

I. Миф о страдающем боге в эпоху капитализма 1. Введение, 2. Легенда о страдающем боге в период империализма и пролетарской революции, 3. Легенда о страдающем боге в период промышленного капитализма.

II. Очерк происхождения и развития мифа. 1. Происхождение и начальные формы мифа. 2. Возникновение образа Христа. 3. Образ страдающего бога в феодальном обществе.

Автори—накові працівники музею історії релігії Академії наук СРСР — роблять спробу викрити в цій дослідницькій праці реакційність форми і змісту образу страждаючого бога в різних його варіантах протягом всієї історії класової боротьби. Вони пробують дати з діалектико-матеріалістичних позицій також трактування мифа про непорочне зачаття. Книжка для кваліфікованого читача.

И. Эльшик. Церковь и война.

ОГИЗ Государств. антирелигиоз. издат. Москва 1934 г., стр. 122, ц. 80 коп., перепл. 25, тираж 15.200.

Зміст книжки такий: Введение. I. Церковь на войне. 1. Религия благословляет империалистическую войну. 2. Участие церкви в пропаганде. 3. Попы в армии. 4. Попы пекутся о раненых. 5. Половская литература для солдат. 6. В тылу. 7. Сектанты на „боевом посту“. 8. Миссии на службе империализма. 9. Социал-фашизм и церковь. II. Ватикан и война. III. Церковь в послевоенные годы. IV. Заключение. Примечания.

Автор поставив собі завдання подати рядовим читачам в популярній формі діяльність релігійних організацій різних країн в роки світової імперіалістичної війни 1914-1918 р.р. (стор. 3-84) та викрити роль попівщини в підготованні нових імперіалістичних воєн та антирадянської інтервенції“, (стор. 85-122).

Автор використав для цієї книги багато чужоземної літератури французькою і німецькою мовами. Він наводить уривки з цілого ряду документів, з закордонних джерел, що вперше публікуються в СРСР. Книжка ілюстрована 20 малюнками.

Организация и методика антирелигиозной работы. Сборник составлен коллективом авторов под руководством А. Головкина. Центр. совет. Союза воинств. безб. СССР. Центр. заочный антирелигиозн. институт НКП РСФСР. ОГИЗ. Госуд. антрелиг. издат. Москва. 1934 г.

Книжка являє собою підручник для осередкового і районного активу пропагандистів і організаторів масовиків СББ. Її зорієнтовано також на політосвітніх працівників, на бібліотекарів, завідувачів будинками колгоспника і загалом на культ-працівників села.

Кожна стаття—це тема для самостійної проробки в гуртках, семінарах, на курсах, а також для індивідуального читання. Кожна стаття складається з матеріалу для проробки, контрольних питань і літератури.

До збірника увійшли такі статті.

В. Головкина. Програма і постановлення ЕКП(б) по вопросам борьбы с религией. *А. Головкин* СВБ, его строение и задачи. *В. Головкин.* Интернационал пролетарских свободомыслящих. *В. Головкин.* Организация и работа ячейки СВБ. *А. Головкин.* Организация и работа райсовета СВБ. *В. Головкин.* Практическое участие СВБ в социстроительстве и конкретные формы руководства им. *А. Храпов.* Формы антирелигиозной агитации и пропаганды. *А. Головкин* и *А. Храпов*—Формы агитмассовой работы в районе. *В. Мочев.*—Антирелигиозная работа среди верующих. *В. Головкин* и *В. Мочев*—Особенности антирелигиозной работы среди женщин, детей и молодежи. *В. Головкин.* Особенности работы среди сельского и городского населения. *И. Колмыкова*—Подготовка кадров. *А. и В. Головкины* и *В. Мочев.*—Антирелигиозная пропаганда в политико-просветительных учреждениях. *А. Головкин.* Изучение религиозности и антирелигиозного движения.

А. Е. Кириак и Г. С. Дружанин. От чего зависит урожай (Химия в сельском хозяйстве). Центр. совет Союза комсомола, безбожников СССР. ОГМЗ, Госуд. антирел. издат. Москва 1934, стр. 132, ц. 1 руб. и, перепл. 25 коп. тираж 30 200.

Розглядаючи коротенько розвиток сільського господарства з стародавніх часів, популяризуючи досягнення СРСР в галузі сільського господарства, автори особливу увагу звертають у своїй книзі на питання хемізації сільського господарства країни. Рад. М. хоч на меті відготувати читачів до свідомого застосування мінеральних добрив, автори подають початкові знання з хемії і низку конкретних вказівок про використання тих чи інших гатунків мінерального добрива стосовно певної культури і ґрунту.

У цій книзі зосереджується увагу читачів на питанні про визволення свідомості колгоспників і згалом трудящих від пережитків капіталістичного ладу, від релігійних забобів, обрядів тощо, які зв'язані з існуючим експлуататорськими власницькими і індивідуалістичними формами в робітництві.

Зміст книжки такий. Вступ. 1. Человечество до возникновения земледелия. 2. Возникновение земледелия и скотоводства. 3. Земледелие в рабовладельческом обществе и развитии. 4. Земледелие в крепостническом (феодалном) обществе. 5. Развитие земледелия при капитализме. 6. Химия и земледелие. 7. Эксплуатация деревни капиталистическим городом. 8. Отсталость крестьянского хозяйства до Октябрьской революции. 9. Индустриализация—база развития сельского хозяйства после Октября. 10. Коллективизация—единственный путь развития сельского хозяйства. 11. Пятилетка в сельском хозяйстве и задача колхозников. 12. Основные понятия по химии. 13. Жизнь растения. 14. Значение почвы как источника снабжения растений питательными веществами. 15. Производство минеральных удобрений и их свойства. 16. От чего зависит урожай. 17. Агротехнические условия успешного применения минеральных удобрений. 18. Применение удобрений. Заключение.

Книжку ілюстровано малюнками та таблицями. Розраховано її на колгоспний актив та на низовий безвирницький актив села.

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ ЖУРНАЛУ „БЕЗВІРНИК“ ЗА 17-18 РІК ПРОЛЕТАРСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1934 рік)

Робота СББ в поточному політичному і господарському житті СРСР

	№ журн.	Стор.
Антирелігійна робота між двома з'їздами ВКП(б) (Передова)	1	1
XVII з'їзд ВКП(б) і боротьба проти релігії (Передова)	2	1
В. Петров. Обороноспроможність СРСР—запорука перемоги соціалізму	2	7
Завдання СББ у світлі постанов листопадового пленуму ЦК і ЦКК КП(б)У	2	15
За зразкову сім'ю—проти куркульсько-попівської паски (Передова)	3	1
І. Митієвич. Безвірники України на боротьбу за шість мільйонів	5	1
Двадцятиріччя світової імперіалістичної війни (Передова)	7	1
Нові завдання (Передова)	8—9	1
На порозі XVIII (Передова)	10	1
Проти релігійних свят, за соціалістичний побут трудящих (Передова)	11—12	4

За марксо-ленінський атеїзм

В. І. Ленін. Про значення воєнничого матеріалізму	1	9
ІІ. Чернцов. Філософські засновки ленінської непримиренності до релігії	1	15
ІІ. Чернцов. Невикрите маскування класового ворога	6	23

Наука в будівництві соціалізму

Р. К. Нова агротехніка в боротьбі за соціалістичний урожай	2	30
Р. Ємельянов. Завоювання нових рослин для культури	3	23
П. В. Михайлова. Загадка ультравіруса	5	18
Р. Ємельянов. Большевики перемагають Арктику	6	6
Р. Ємельянов. Нове лице старої землі	8—9	42

Культурне будівництво в СРСР

О. Галкін. Два світи—дві культури	4	7
О. Чефранов. Грандіозний пам'ятник Леніну	6	15
О. Чефранов. Столиця світу	10	15
А. Зенко. Столиця України, створена Жовтнем	10	24

Всесоюзний з'їзд письменників

О. М. Горький. Про радянську літературу (з доповіді на Всесоюзному з'їзді письменників)	10	9
Є. М. Ярославський. Література і боротьба проти релігії (з промови на Всесоюзному з'їзді письменників)	10	13

Діячі боротьби за атеїзм

О. Чефранов. Дені Дідро	8—9	23
С. Серієвський. Видатний борець проти релігії (До 25 річчя художньої діяльності Д. Моора)	8—9	28
Б. Кандідов. Творчість Моора за кордоном	8—9	30
Р. К. Творець нових рослин (50-річчя наукової праці І. В. Мічуріна)	10	40

Організація, форми і методи антирелігійної пропаганди

І. Мацієвич. СББ на новому етапі	2	27
На допомогу антирелігійникові-пропагандистові (метод. матеріал. до весняної і антипасхальної кампаній)	3	31
І. Мацієвич. По більшовицькому перебудувати роботу СББ	4	28
Єм. Ярославський. Вище бойовий прапор атеїзму	5	1
Готувати антирелігійні кадри—бойове завдання (Передова)	6	1
Антиріздвяну кампанію провести організовано	11—12	8

Робота безвірницьких організацій.

І. Проценко. З антирелігійною роботою негаразд	3	37
І. Шахрай. О. Божек. Виступає нове село	3	38
Мамуєнко. Зрушення в Деркачівській МТС	3	38
Кас'яненко. У перших лавах	3	39
О. Туріан. Передовий безвірницький загін Донбасу (на райз'їзді Горлівської організації СББ)	4	35
І. Шахрай. Передові безвірницькі загони	4	35
Кас'яненко. По бойовому провели антипасхальну кампанію	4	37
Лисогорко. Далі резолюцій не пішли	4	37
Антирелігійна робота і підвищення виробничої активності (огляд)	5	34
Антирелігійну роботу на допомогу збиральній (огляд)	7	31
В-ий. Не з того боку беруться (Очаківський район, Одеськ. обл.)	7	36
О. Туріан. Вкорінюється соціалістична праця і побут	10	47
Антирелігійну роботу в Донбасі на рівень господарсько-політичних і культурно-побутових успіхів	11—12	15
О. Т. Сповзання на самоплив (про Харківську облраду СББ)	11—12	26
М. Горват. Як Харківська облрада СББ „організувала“ безвірницький музей	11—12	31

Контрреволюційна робота релігійників

В. Т. „Чи немає Толстого почитати“	1	32
А. Ч. Недостатня відсіч	1	33
С. І. Король. Геть з колгоспу петлюрівців-релігійників	1	37
М. Коваль. Безвірницю-ку відсіч куркульським угодинкам	4	38
О. Туріан. Крах „братства во Христі“	5,6	30,28
Бі-шовицької пильності в антирелігійній роботі (огляд)	6	34
О. Туріан. Куркульсько-попівські викрутаси викрито	7	36
Розгорнути антирелігійну роботу у відсталих колгоспах (огляд)	8—9	53
П. Хуторський. Поразка проповідника-шкідника	10	48

Фашизм і релігія

Дм. Ігнатюк. Релігія і церква на послугах націонал-фашизму	2,3	18,10
І. М. Поляков. Расова теорія фашизму і релігія	8—9, 11—12	10,34

Церква і релігія за кордоном

І. Ельвін. Чорна реакція в поході	1	23
І. Ельвін. Буржуазне мистецтво і релігія в період загнивання капіталізму	5	15
Світовий революційний фронт і релігія (Передова)	4	1
А. Зосенко. Революційні події у Франції й Австрії та церква	4	14
А. Білий терор в країнах капіталу	4	22

Пролетарський революційний рух за кордоном

Культурна революція в радянському Китаї	4	19
А. М. Ідея штурму визріла в свідомості мас	4	20
Ч. Преса світової революції	4	24

Антирелігійні музеї

Є. Ярославський. В колишньому гнізді чорного гайвороння	8—9	7
Н. Багій. Всеукраїнський музейний городок	10	30
Г. Шульман. Колишні лаврські печери в 1934 році	10	37

Релігія і церква на послугах капіталізму в минулому

Є. Чефранов. Церква і релігія на послугах світової імперіалістичної війни 1914—1918 років	7	9
Б. Кандідов. Католицька церква на службі милітаризму років 1914—1918	7	18
Дйзенвассер К., Берейська Є. Капіталісти і церква (Англічанин Юз—„зихдитель“ православних церков на Юзовщині)	7	22
Є. Ч. Мистецтво на послугах милітаризму	8—9	32
Б. Кандідов. Листування між японськими і сибірськими церковниками	8—9	50

Новини науки і техніки

Новий спосіб орати трактором	3	28
Повітряно-мостове дощування	3	28
Однозерновий засів	3	29
Новий культурний корнеплод пустелі	3	30
Два цікавих астероїди	5	27
„Важка вода“	5	28

З блокноту безвірника

Сектантство і війна	7	25
Світова церква в боротьбі проти країни Рад	7	27
Церква проти роззброєння	7	27
Фашизм у Німеччині, інтервенція і церква	7	28
Релігія на послугах японського імперіалізму і милітаризму	7	29

Х Р О Н І К А

По Україні

Позика другої п'ятирічки	6	37
В ЦР СББ України (підготування до антирідзв. кампанії)	11—12	44
В Харківській облрадї СББ (підготування до антирідзв. кампанії)	11—12	44

По СРСР

Позика другої п'ятирічки	6	38
Підготування до десятиріччя СББ СРСР	6	38
Горьківський крайком ВКП(б) про антирелігійну роботу	8—9	57
Заклик Горьківського пед. інституту	8—9	57
Соцзмагання учителів ударників на кращу безвірницьку роботу в школі	8—9	58
В. ставка-пересувка „Війна і релігія“	8—9	59
Похід безвірників імени VII з'їзду Рад	11—12	45
Лист Наркомосу РСФРР про посилення антирелігійного виховання в школах	11—12	46
План роботи шкільного осередку СББ	11—12	47

За кордоном

Росте пролетарський безвірницький рух	6	39
Журнал англійських безвірників	6	39
Нові махінації попівщини	6	39
Терор проти пролетарських безвірників	8—9	59
Члени оголошують пієтетом	8—9	59
За єдиний фронт	8—9	59
Збройне повстання в Іспанії і попівщина	11—12	48
Царізм благословляє смертні вирок Іспанським революціонерам	11—12	48

Критика і бібліографія

О. Черненко. Посилити класову пильність. (Про книжку Г. Гоккеля „Католицька церква та католицька віра“).	2	37
О. Ч. Неохайні формулювання дезорієнтують читачів (Про книжку Н. Толіна „Після вредний пережиток“).	5	39
Релігія і війна (огляд літератури)	7	39
П. Черное. За марксистсько-ленінську історію атеїзму (Про книжку Вороніцина „Історія атеїзму“).	8—9	60
О. Ч. Рецензія на книжку Ф. Олещука „XVII с'езд ВКП(б) и задачи антирелигиозной работы“	11—12	49
О. Ч. Рецензія на кн. П. Заріна „Политическая маскировка религиозных организаций“	11—12	50
Новини антирелігійної літератури. . . № журн. 3, 5, 6, 11—12. Стор. 40, 39, 40, 52		

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА на 1935 рік НА ЖУРНАЛ „БЕЗВІРНИК“

Науково-популярний та методичний орган Центральної
Ради Спілки воєвничих безвірників України.

ВИХОДИТЬ РАЗ НА МІСЯЦЬ

ГОЛОВНІ РОЗДІЛИ ЖУРНАЛУ:

Загальний. Філософія (діалектичний матеріалізм—у маси).
Природознавство. Історія атеїзму. Історія релігії. Органі-
зація та методика антирелігійної роботи. Антирелігійне
виховання в школі й робота ЮВБ. Інтернаціональне вихо-
вання та робота СВБ серед нацменів. Досвід місць. Хро-
ніка. Критика і бібліографія.

Кожна організація СВБ на заводі, фабриці, при МТС, у кол-
госпі, радгоспі, у школі повинна бути передплатником журналу
„БЕЗВІРНИК“.

Усі заклади комуністичної освіти, технікуми й інститути ком-
освіти, робітничі клуби, будинки колгоспника, хати-читальні, а
також початкові й середні школи, піонерорганізації, комсомоль-
ські осередки повинні включити журнал „БЕЗВІРНИК“ до пе-
редплачуваної ними періодики.

Жодного активіста-безвірника, пропагандиста-антирелігійника,
керівника антирелігійним вихованням дітей, який не передпла-
тив би журнал „БЕЗВІРНИК“.

„БЕЗВІРНИК“ обслуговує найширші маси культурників і
тому його повинні передплачувати, читати й поширювати ком-
сомольці, учителі, агрономи, лікарі, працівники-активісти радян-
ських, профспілкових, кооперативних та громадських організа-
цій, студенти вузів і технікумів, активісти-робітники, колгосп-
ники й червоноармійці.

Журнал „БЕЗВІРНИК“ видає „УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИК“

Умови передплати: на 1 рік 4 крб. 80 коп., на 6 м-ців 2 крб. 40 коп.,
на 3 м-ці 1 крб. 20 коп. Ціна окремого номера 40 коп.

Передплату приймають всі поштові філії України та Радянського
Союзу. Поєпішайте своєчасно здати замовлення місцевим пошто-
вим філіям.